

Luonnonsuojelu

METSÄHALLITUS

Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu
Sarja B No 60

Urho Kekkosen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Vantaa 2001

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-326-1 (nidottu)
ISBN 952-446-327-x (URL: <http://www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b60.pdf>)

Edita Oyj
Helsinki 2001

Kansikuva: Patikoijat. Venla Väisänen.

© Metsähallitus 2001

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON HOIDON JA KÄYTÖN TAVOITTEET	7
	2.1 Luonnonsuojelun tavoitteet	8
	2.2 Muut hoidon ja käytön tavoitteet.....	8
3	TEHTÄVÄ SUOJELUALUEVERKOSSA.....	9
4	PUISTON MAANKÄYTÖN VYÖHYKKEET	10
5	LIIKKUMIS- JA RETKEILYVYÖHYKKEET	10
	5.1 Perusosa	10
	5.2 Saariselän ja Nuortin erämaaosat.....	11
	5.3 Kemin-Sompion erämaaosa	11
	5.4 Rajoitusosat.....	11
	5.4.1 Entisöidyt kolttakentät	11
	5.4.2 Pajuaavan, Repoaavan ja Lamminaavan avosuo-osat.....	11
	5.4.3 Rajavyöhyke.....	11
	5.4.4 Rajoitukset Metsähallituksen päätöksellä.....	11
6	LUONNON JA HISTORIALLISTEN KOHTEIDEN SUOJELU	12
	6.1 Luonnonvarainen alue.....	12
	6.2 Erityisesti suojeltavat pienkohteet	12
	6.3 Esihistorialliset, historialliset ja muut kulttuurimaisema-alueet.....	12
	6.4 Luonnontilaltaan muuttuneet alueet	13
	6.4.1 Aiemmin talouskäytössä olleet metsät.....	13
	6.4.2 Vanhat savottatiet.....	13
	6.4.3 Toisen maailmansodan aikaiset saksalaislinnoitukset ja -tiet Tankavaaran alueella	13
	6.4.4 Kullankaivualueet	13
	6.4.5 Maaperän ja polkujen kulumisvauriot.....	14
7	ELÄIMISTÖN JA KASVISTON SUOJELU.....	14
8	OPASTUS	15
	8.1 Luontokeskukset.....	15
	8.1.1 Koilliskairan luontokeskus.....	16
	8.1.2 Savukosken luontokeskus	16
	8.2 Saariselän asiakaspalvelupiste Kiehin.....	17
	8.3 Muut opastuspaikat.....	17
	8.4 Luontopolut.....	18
	8.5 Maasto-opastus	18
	8.6 Puiston ulkopuolella tapahtuva opastus.....	18
	8.7 Opetuskäyttö	18
	8.8 Opastus- ja tiedotusaineisto	19
	8.8.1 Esitteet.....	19
	8.8.2 Diaohjelmat	19

9	PALVELUVARUSTUS	19
9.1	Reittiverkko	19
9.1.1	Lähialueen patikointipolut.....	20
9.1.2	Lähialueen hiihtoreitit	20
9.1.3	Savukosken merkityt reitit	20
9.2	Autio/varaustuvat sekä kammit.....	20
9.3	Päivätuvat	22
9.4	Telttailualueet.....	22
9.5	Nuotiopaikat.....	22
9.6	Sillat, portaat ja pitkokset	22
9.7	Tiet ja pysäköintialueet	23
10	VALVONTA	23
11	HUOLTO	24
11.1	Polttopuuhuolto	24
11.2	Kaasuhoito.....	24
11.3	Jätehuolto	24
11.4	Puhelimet	25
12	LUONNON HYÖDYNTÄMINEN	25
12.1	Poronhoito	25
12.2	Marjastus ja sienestys	26
12.3	Metsästys.....	26
12.4	Kalastus	26
12.5	Maastoliikenne	26
12.5.1	Talviaikainen maastoliikenne.....	27
12.5.2	Kesäaikainen maastoliikenne	27
12.6	Muu moottoriajoneuvoliikenne.....	27
12.6.1	Moottoriveneliikenne.....	27
12.6.2	Lentoliikenne.....	27
12.7	Muu liikkuminen	28
12.8	Kullanhuudonta.....	28
12.9	Matkailun yritystoiminta.....	28
12.10	Käyttöoikeuksien luovutukset	29
13	TUTKIMUS JA SEURANTA.....	29
14	HENKILÖKUNTA SEKÄ HALLINNON JA HUOLLON RAKENNUKSET .	30
14.1	Henkilökunta.....	30
14.2	Hallinnon ja huollon rakennukset.....	30
15	YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN, KUNTIEN JA PAIKALLISEN VÄESTÖN KANSSA.....	30
16	ERIKSEEN VAHVISTETTAVAT SUUNNITELMAT	31
17	URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTO OSANA NATURA 2000 -VERKOSTOA	32

LIITTEET

Liite 1	Kartat.....	35
Liite 2	Urho Kekkosen kansallispuiston yleiskuvaus	40
Liite 3	Kansallispuiston tähänastinen hoito, käyttö ja kävijämäärät	44
Liite 4	Käyttöoikeuksien luovutukset ja voimassa olevat vuokra- sopimukset	47
Liite 5	Kansallispuiston hoidon ja ylläpidon sekä investointien kustannukset	51
Liite 6	Lausuntojen yhteenveto	53
Liite 7	Kirjallisuutta.....	58
Liite 8	Vahvistuskirje	65

1 JOHDANTO

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma koskee Inarin, Savukosken ja Sodankylän kuntiin vuonna 1983 perustettua 253 000 hehtaarin suuruista Urho Kekkosen kansallispuistoa (laki 228/1983). Myöhemmin puistosta erotettiin noin 140 hehtaarin suuruiset alueet Inarin kunnassa (laki 565/1991). Kansallispuisto on Metsähallituksen hallinnassa, ja sen hoidosta vastaa Perä-Pohjolan luontopalvelut.

Urho Kekkosen kansallispuistosta annetun asetuksen (229/1983) mukaan kansallispuiston hoitoa ja käyttöä varten on laadittava suunnitelma, jonka ympäristöministeriö vahvistaa. Puiston ensimmäinen runkosuunnitelma vahvistettiin 3.4.1984. Suunnitelman tarkistaminen on tullut ajankohtaiseksi puiston hoidosta ja käytöstä viidentoista vuoden aikana saatujen kokemusten sekä uusien näkemysten vuoksi.

Vuonna 1984 vahvistetun runkosuunnitelman tavoitteet on suurimmaksi osaksi saavutettu. Kansallispuisto on säilyttänyt asemansa suosittuna retkeilypuistona, ja puiston retkeilykäyttöä on ohjattu runkosuunnitelmassa kuvatun vyöhykejaon pohjalta. Retkeilyä palvelevat rakenteet on kunnostettu, ja vuoden 1984 jälkeen on rakennettu neljä uutta tupaa. Rajavartioston tupia on siirtynyt puiston hallintaan kaksi kappaletta.

Saariselälle suunniteltu opastuskeskus jäi toteutumatta. Sille varattu tontti on lainmuutoksella poistettu puiston pinta-alasta samalla, kun puistosta poistettiin lisäkipään laskettelukeskuksen alue. Savukosken ja Koilliskairan luontokeskusten toiminta on vakiintunut. Opastus- ja julkaisutoimintaa on kehitetty, uutta opastusaineistoa tuotetaan jatkuvasti, ja opastustauluja on rakennettu. Vuonna 1984 suunnitelluista opastustuvista toteutettiin vain Luulammen opastustupa.

Poronhoito ja muu paikallisten asukkaiden luonnonkäyttö on jatkunut puistossa runkosuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Kansallispuisto on paikallisten matkailuyritysten tärkeimpiä vetovoimatekijöitä, ja puiston alueella järjestetään ohjattuja vaelluksia niin kesällä kuin talvellakin. Konflikteja aiheuttanut talvinen maastoliikenne on saatu järjestykseen maastoliikennelain uusimisen myötä.

Runkosuunnitelmakaudella on keskitytty palvelurakenteiden kunnostamiseen ja muun perusvarustuksen kuntoon saattamiseen. Seuraavalla suunnitelmakaudella keskitytään entistä enemmän perusselvitysten tekemiseen ja seurantamietelmien kehittämiseen puiston luonnonsuojelun tavoitteiden toteuttamiseksi.

2 URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON HOIDON JA KÄYTÖN TAVOITTEET

Urho Kekkosen kansallispuisto on perustettu luonnonsuojelulain (71/1923) mukaiseksi erityiseksi suojelualueeksi. Hallituksen esityksessä laiksi Urho Kekkosen kansallispuistosta (HE 8/1982) todetaan, että perustamisen tarkoituksena on säilyttää Länsi-Euroopan viimeinen laaja ja tietön metsä-, suo- ja tunturierämaa-

alue. Esityksen mukaan suojeluarvon säilyttämiseksi on tärkeitä, että matkailua ja retkeilyä voidaan ohjata ja että alueen metsät säilytetään luonnontilaisina. Luonnonsuojelualuetta muodostettaessa ei esityksen mukaan ole tarkoituksena lopettaa tai vähentää alueelle kohdistuvaa matkailua ja retkeilyä, vaan pyrkiä ohjaamaan ne alueen luonnon kannalta sopiviin kohteisiin.

Kansallispuiston hoidon ja käytön tavoitteena on sovittaa kestäväällä tavalla yhteen luontaiselinkeinojen, luonnonsuojelun, retkeilyn ja matkailun tavoitteet.

2.1 Luonnonsuojelun tavoitteet

Kansallispuiston päätavoite on luonnonsuojelu eli alueen luonnon tyyppillisten ja edustavien piirteiden säilyttäminen. Tämä turvaa puiston perinteisimmän käyttömuodon, porotalouden, edellytyksiä. Puiston hoidon ja käytön suunnittelulla huolehditaan siitä, ettei luonnonsuojelutavoite vaarannu.

Kansallispuistossa suojellaan myös alueelle tyyppillistä kasvi- ja eläinlajistoa. Puiston eteläosan avosoiden rajoitusosilla pyritään turvaamaan suolinnuston pessimärauha. Suurpedoista karhu on puiston vakiintunut asukas. Sudet ja ahmat ovat säännöllisiä vierailijoita Venäjän puolelta ja myös ilves asustaa harvalukuisena puistossa.

Puiston laajuus antaa mahdollisuuden boreaalisen havumetsän luontaisen dynamiikan toteutumiseen alueellisessa mittakaavassa. Tavoitteena onkin sukession ylläpitäminen, luonnontilaisuuden säilyttäminen ja luonnontilan palauttaminen siellä, missä se on häiriintynyt, mm. rajoitetut luonnonkulot sallimalla. Toistaiseksi kulojen tähytys ja sammutus on katkaissut palojatkumon. Metsädynamiikan säilymiseksi ei maapuuta, keloja ja myrskyn kaatamia puita käytetä poltto- tai rakennuspuiksi.

Luonnonsuojelun toteutumisen arviointia varten on aloitettu järjestelmällinen tiedonkeruu puiston luonnosta, sen tilasta ja muuttumisesta. Kävijämäärät eri alueilla, luonnon kuluminen sekä palveluvarustuksen käyttöasteet selvitetään.

2.2 Muut hoidon ja käytön tavoitteet

Porotalous on kansallispuistossa sallittu poronhoitolain mukaan, ja Metsähallituksen tavoitteena on tukea ekologisesti kestävästä poronhoidon harjoittamista puiston alueella. Puistossa harjoittavat poronhoitoa Ivalon, Lapin ja Kemin-Sompion paliskunnat. Poronhoidon käytäntöjä puiston alueella pyritään tarkistamaan yhteisin keskusteluin paliskuntien kanssa sikäli, kun ne ovat ristiriidassa luonnonsuojelun ja luonnon kestävästä käytön kanssa.

Puiston asema eräänä Suomen tunnetuimpana retkeilykohteena edellyttää toimivia kävijäpalveluita. Puiston kävijäpalvelut ovat korkealla tasolla, eikä uutta palveluvarustusta juurikaan tarvitse rakentaa muualle kuin Saariselän ja Kiilopään lähialueelle, jossa kävijäpaine on suurin. Palveluvarustus ylläpidetään tar-

peellisin osin. Tavoitteena on kehittää huolto- ja kunnossapitomenetelmiä entistä taloudellisemmiksi ja ympäristöystävällisemmiksi.

Retkeilyn osalta kansallispuiston tavoitteena on säilyttää eräkulttuuriperinnettä ja huolehtia siitä, että tulevaisuudessakin puisto tarjoaa mahdollisuuksia niin päiväretkiin hyvin huolletulla lähialueella kuin vaativampiin eräretkiin puiston erämaisissa osissa. Hyvin hoidettu kansallispuiston perusosa, jonka palveluita matkailijat ohjataan käyttämään, voi vastaanottaa nykyistä enemmän kävijöitä. Puiston erämaaosien erämaaluonteisuus säilytetään mm. siten, ettei erämaaosiin merkitä reittejä.

Kansallispuiston hoidon eräänä tärkeänä tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään eri käyttömuotojen välille syntyviä ristiriitoja. Matkailu ja retkeily eivät saa heikentää porotalouden harjoittamisen edellytyksiä puistossa. Kansallispuistosta ei koskaan voi tulla massamatkailualueita, vaan pääpaino on yksittäisten ihmisten ja pienten ryhmien vaelluksilla. Matkailun haitalliset vaikutukset luontoon pyritään rajaamaan Saariselän ja Kiilopään lähialueille. Hoidon pohjaksi tarvitaan lisää tietoa esimerkiksi retkeilyn ja matkailun vaikutuksista porotalouteen. Kävijöitä ohjataan ympäristöystävälliseen retkeilyyn ja ottamaan huomioon luonnonsuojelun ja porotalouden vaatimukset.

3 TEHTÄVÄ SUOJELUALUEVERKOSSA

Urho Kekkosen kansallispuiston perustamissääädöksissä on turvattu monenlaisen luonnonkäytön jatkuminen (poronhoito, retkeily, metsästys, kalastus). Tästä syystä puisto on sijoitettu 1993 Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n suojelualueluokittelussa kategoriaan IV.

Urho Kekkosen kansallispuisto sisältyy Suomen esitykseen Euroopan unionille Natura 2000 -alueiksi. Luontodirektiivin luontotyypeistä puistossa ovat yleisiä läntinen taiga, luonnontilaiset joet, aapasuot ja rannesuot. Lintudirektiivin lajeja on tavattu 27 ja luontodirektiivin liitteen kaksi lajeja kuusi. Kansallispuiston alueelta on tiedossa kymmenen valtakunnallisesti uhanalaisen kasvilajin kasvupaikkaa, mutta systemaattista kasvillisuuskartoitusta ei ole tehty.

Kansallispuisto sisältyy ympäristöministeriön esitykseen 'vihreäksi vyöksi', Venäjän rajalla sijaitsevien luonnonsuojelualueiden verkoksi. Urho Kekkosen kansallispuisto on läntisin osa erämaista kokonaisuutta, josta osa on suojeltu Venäjän puolella jo 1930-luvulla 'Laplandskij zapovednik' -luonnonpuistona. Luonnonpuiston ja kansallispuiston väliin jää laaja 'Lapin metsäksi' (Laplandskij les) kutsuttu suhteellisen luonnontilainen alue, jonka suojelua valmistellaan. Yhdessä nämä suojelualueet muodostaisivat Länsi-Euroopassa ainutlaatuisen kokonaisuuden.

Kansallisella tasolla Urho Kekkosen kansallispuisto säilyttää laajan näytteen Koilliskairan erämaaluonnosta ja -maisemista. Kansallispuisto on 1950-luvulta lähtien ollut Suomen suosituinta retkeilymaastoa, mistä johtuu, että sen retkeilyä palveleva varustus on hyvä. Kansallispuiston perustamisella haluttiin turvata

metsien koskemattomuus, mutta perinteinen luonnon käyttö ja retkeily katsottiin edelleen mahdolliseksi. Urho Kekkosen kansallispuiston tehtävä suojelualueverkossamme säilyy kahtalaisena: toisaalta kansallispuisto on laajimpia yhtenäisiä alueita, joilla luontaisen metsäsukcession jatkuminen on mahdollista ja toisaalta puisto tarjoaa monipuolisia luonto- ja retkeilyelämyksiä ja tekee tällä tavoin suojelualueita tunnetuksi suurelle yleisölle. Lisäksi saamelaisten kotiseutualueella olevat suuret suojelualueet ovat erityisen tärkeitä saamelaiskulttuurin ja perinteisten elinkeinojen säilymiselle. Kansallispuistosta saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvat Ivalon ja Lapin paliskuntien alueet.

4 PUISTON MAANKÄYTÖN VYÖHYKKEET

Puiston maankäyttö on muotoutunut (liite 1.1) ja suurin osa rakenteista on pysytetty pääosin jo ennen puiston perustamista. Polut ja tuvat on rakennettu nähtävyyksipaikoille, joiden väliin jää suuria erämaisia alueita (liite 1.2).

Puiston käytön keskittymä on ns. lähialue, eli Saariselän–Kiilopään matkailukeskusten välittömässä vaikutuspiirissä oleva puiston osa linjalle Vellinsärpimä–Rautulampi–Niilanpää. Muita nähtävyyksia ovat Kopsusjärven alue, Tankavaara, Luirojärven–Sokostin ympäristö, Suomujoen ja Nuorttjoen laaksot sekä Kemihaaran–Korvatunturinmurustan reitti. Yhteensä nämä käsittävät n. 13 000 hehtaaria eli 5 % puiston pinta-alasta. Näillä alueilla sijaitsevat puiston kaikki merkityt reitit sekä puolet tuvista. Muualla puistossa sijaitsee hajanaista palveluvarustusta.

Tavoitteena on, että suurten kävijämäärien lähialue toimii puskurina erämaaosa vasten. Lähialueen palveluvarustus ja opastusaineisto ylläpidetään korkealaatuisena ja alueen käyttö kanavoitetaan halutuille reiteille.

5 LIIKKUMIS- JA RETKEILYVYÖHYKKEET

Kansallispuisto jaetaan vyöhykkeisiin, joilla retkeilyä koskevat säännökset ovat erilaisia. Aluejaon perusteena ovat korkeussuhteista ja kasvillisuustyypeistä johtuvat maaperän erilainen kulumisherkyys, alueiden saavutettavuus ja retkeilijöiden määrät.

Puisto on jaettu liikkumismääräyksiltään seuraavasti (liite 1.1).

5.1 Perusosa

Alueen muodostavat edellä mainittu lähialue, Suomujoen laakso ja Tankavaaran ympäristö. Alueella leiriytyminen ja avotulenteko ovat sallittuja vain erikseen osoitetuilla ja huolletuilla paikoilla sekä autiotuvilla. Retkeilijöitä suositellaan käyttämään alueen merkittyjä polkuja, joiden varrelle myös palveluvarustus on sijoitettu. Suunnittelukaudella päällystetään käytetyimmistä poluista vielä Kiilopäältä Luulammelle vievät polut ja parannetaan polkujen merkintöjä.

5.2 Saariselän ja Nuorttin erämaaosat

Alueen muodostavat Lutto- ja Suomujokien eteläpuolinen tunturialue, Jaurujoen laakso sekä Nuorttijoen ja Naltiotunturin ympäristö. Kulkureitin voi valita vapaasti, mutta leirytyymiseen suositellaan tupien ja nuotiopaikkojen ympäristöä. Avotulenteko on sallittu vain erikseen osoitetuilla paikoilla.

5.3 Kemin-Sompion erämaaosa

Alueen muodostaa Saariselän ja Nuorttin erämaaosien väliin jäävä alue. Kulkureitin ja leirytyymispaikan voi valita vapaasti, ja nuotion tekoon saa käyttää maasta löytyviä kantoja, oksia ja risuja.

5.4 Rajoitusosat

5.4.1 *Entisöidyt kolttakentät*

Entisöidyt kolttakentät sijaitsevat Kotajärvellä Suomujoen varressa sekä Oskarinjärvellä ja Oskarinkoskella Luttojoen varressa (liite 1.1). Liikkuminen on sallittu vain poluilla, avotulenteko ja leirytyminen vain erikseen osoitetuilla paikoilla.

5.4.2 *Pajuaavan, Repoaavan ja Lamminaavan avosuo-osat*

Pajuaavan, Repoaavan ja Lamminaavan avosuo-osilla on liikkuminen muutoin kuin poronhoitotehtävissä kielletty 15.5.–15.7. lintujen pesimärauhan turvaamiseksi (liite 1.1).

5.4.3 *Rajavyöhyke*

Rajavyöhykkeellä liikkumista koskevat rajavyöhykelainsäädännön säädökset. Liikkumisluvan rajavyöhykkeelle myöntää rajavartioviranomainen (liite 1.1).

5.4.4 *Rajoitukset Metsähallituksen päätöksellä*

Metsähallitus voi päätöksellään perustaa yleensä tilapäisluontoisia, vain maastoon merkittäviä rajoitusosia suojelua tarvitsevan eläimistön, arvokkaan kasvillisuuden, tutkimuskoealojen suojelun tai porotalouden harjoittamisedellytysten turvaamiseksi. Yli 100 hehtaarin suuruisten, pysyviksi tarkoitettujen tai yli 1 000 hehtaarin suuruisten, määräaikaisten rajoitusosien perustaminen edellyttää tämän runkosuunnitelman sekä järjestyssäännön muutosta.

6 LUONNON JA HISTORIALLISTEN KOHTEIDEN SUOJELU

Puiston luonnon hoidolla turvataan alkuperäisen luonnon säilyminen puiston monipuolisesta käytöstä huolimatta. Ilmasto-olosuhteista ja puiston erämaaluonteesta johtuen luonnon hoito ei ole intensiivistä.

6.1 Luonnonvarainen alue

Kansallispuisto on valtaosin luonnonvaraista aluetta, jossa luonnon kehitykseen ei puututa metsäpalojen sammuttamista lukuun ottamatta. Metsäpalojen varalta puistolle laadittu palontorjuntasuunnitelma tarkistetaan vastaamaan nykyisiä käsityksiä tulen merkityksestä luonnon kehitykselle ottaen samalla huomioon palo- ja pelastuslainsäädännön muuttuneet vaatimukset.

6.2 Erityisesti suojeltavat pienkohteet

Puistossa aloitetaan maisemallisesti ja/tai kasvistollisesti tai eläimistöllisesti arvokkaiden kohteiden kartoitus ja seuranta luonnontilan muutosten tutkimiseksi ja puiston käytön mahdollisesti aiheuttamien vaurioiden korjaamiseksi. Tällaisia alueita ovat mm. Rautulampi ympäristöineen sekä sisäosien arvokkaat kurut, kuten Paratiisikuru, Lumikuru ja Pirunportti. Kartoituksen jälkeen päätetään valittujen kohteiden mahdollisista luonnonhoitotoimista sekä käytön ohjauksesta.

6.3 Esihistorialliset, historialliset ja muut kulttuurimaisema-alueet

Alueet ja kohteet on esitetty liitteessä 1.5. Ne ryhmitellään seuraavasti:

- 6.3.1 Peuranpyyntiin liittyvät rakennelmat
– peurakuopat, hangasaidat
- 6.3.2 Nuorempaan pyyntikulttuuriin kuuluvat rakennelmat
– niliaitat, loukut, raakkupadot, kalastukseen liittyvät rakennelmat
- 6.3.3 Vanhakantaiseen poronhoitoon liittyvät rakennelmat
– kämpät, kotajäänteet, aitat
- 6.3.4 Vanhat kulkukeinot
– Ruijanpolun itäinen ja läntinen reitti, Nuortti
- 6.3.5 Vanhat metsätalouden rakennelmat
- 6.3.6 Vanhat kullankaivun rakennelmat
- 6.3.7 Sodanaikaiset rakennelmat
- 6.3.8 Muut rakennelmat

Kohteet dokumentoidaan. Tarpeelliset entisöintityöt suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä Museoviraston kanssa. Mahdollisuuksien mukaan inventoidaan esihistoriallisia asuinpaikkoja ja muita muinaisjäänteitä.

6.4 Luonnontilaltaan muuttuneet alueet

Kansallispuistossa on alueita, jotka ovat luonnontilaltaan selvästi muuttuneet. Näillä alueilla voidaan pyrkiä nopeuttamaan luonnontilan palautumista. Valtaosa ihmisen muuttamista alueista jätetään kuitenkin kehittymään luontaisesti.

Seuraavassa on lueteltu ne puiston alueet, joissa ihmisen toiminta näkyy selvimmin. Ne ovat myös mahdollisia luonnonhoitokohteita.

6.4.1 *Aiemmin talouskäytössä olleet metsät*

Alueet sijaitsevat lähinnä puiston länsi- ja eteläosissa (liite 1.4). Pinta-ala on noin 7 000 hehtaaria. Osalle siemen- ja ylispuualoja on sijoitettu puiston polttopuu-leimikkoja. Myös rakennuspuuta on otettu. Alueiden annetaan uudistua luontaisesti tavoitteena eri-ikäinen luonnonmetsä. Tarvittaessa voidaan polttaa joitakin alueita ja seurata paloalueen sukkessiota ja lajiston kehittymistä.

6.4.2 *Vanhat savottatiet*

Puiston läpi kulkee 1930-luvulta peräisin oleva Lutolta Luirolle johtava savottatie. Lisäksi Luirojoen ympärillä on talvitien pohjia 1950-luvulta. Savottatien alku Lutolta Anterin entiselle rajavartioasemalle on rakennettu autolla liikennöitäväksi tieksi silloisen rajavartioaseman tarpeisiin. Polku-ura on edelleen rajavartiolaitoksen hallinnassa ja samalla retkeilijöiden kävelytienä sekä puiston ja poromiesten huoltoreittinä (liite 1.5).

6.4.3 *Toisen maailmansodan aikaiset saksalaislinnoitukset ja -tiet Tankavaaran alueella*

Tankavaaran luontopolun yhtenä esittelykohteena on alueen sotahistoria (liite 1.5). Museoviraston ja Metsähallituksen yhteistyönä on kartoitettu ja koottu alueen historiaa, ja kartoitusta jatketaan. Mahdollisesti joitakin kohteita entisöidään. Entisöinnin tavoitteena on säilyttää näyte tietyn ajan rakentamisesta, ja entisöintikohteet valitaan ensisijaisesti puiston ulkopuolelta. Alueella on runsaasti räjähtämättömiä ammuksia, joten kulkeminen rajoitetaan turvallisuussyistä poluille. Ammusten raivaustyötä jatketaan, ja vaaralliseksi todettu alue merkitään nykyistä näkyvämmiin maastoon varoitustauluin.

6.4.4 *Kullankaivualueet*

Eri-ikäisiä kaivualueita sijaitsee enimmäkseen Tankavaarassa. Voimassaolevia valtauksia oli vuonna 1998 21 kappaletta ja yksi kaivospiiri (liite 1.3). Valtauksen haltijat ennallistavat valtauskirjan mukaisesti alueensa valtausajan päättyessä. Ennallistamisen varmistamiseksi Metsähallitus asettaa kaivajille vakuusmaksun. Metsähallitus pyrkii vaikuttamaan siihen, että valtauksia ei myönnettäisi luon-

nonsuojelullisesti aroille alueille, joilla kaivutyö voi vahingoittaa esimerkiksi joki-
helmisimpukoita.

6.4.5 Maaperän ja polkujen kulumisvauriot

Eriasteisia kulumisvaurioita on syntynyt etenkin lähialueella. Tavoitteet vaurioi-
den korjaamisessa ja estämisessä ovat: a) Lähialueen retkeilykäyttö kanavoidaan
hyvin pohjustetuille ja merkityille reiteille, jolloin muut polut jäävät pois käy-
töstä. b) Muualla puistossa jälkien leviäminen pyritään estämään harkitulla pit-
koksien ja portaiden rakentamisella. c) Pahoin vaurioituneilla alueilla polkuja
voidaan sulkea ja pyrkiä vaurioiden laajenemisen estämiseen ja eroosiojälkien
aktiiviseen korjaamiseen sopivilla rakenteilla ja materiaaleilla.

Osa maaston kulumisesta johtuu kansallispuistossa tapahtuvasta ammattiliiken-
teestä. Poromiesten ja rajavartijoiden käyttämät maastomoottoripyörät ja mönki-
jät kuluttavat maastoa. Neuvotteluilla em. tahojen kanssa pyritään vähentämään
ongelmia. Käytetyimpiä reittejä pyritään pitkostamaan. Kansallispuiston henki-
lökunta käyttää maastoajoneuvoja kesäisin vain ehdottoman välttämättömiin
ajoihin ja vain olemassa olevia polkuja pitkin.

7 ELÄIMISTÖN JA KASVISTON SUOJELU

Metsähallitus tehostaa uhanalaisten lajien, etenkin eläimistön, kantojen selvittä-
mistä ja seuraamista niiden suojelun edistämiseksi. Tavoitteena on kehittyä asi-
antuntijaksi puiston eläimistökysymyksissä ja tuoda tietoa päätösten pohjaksi
mm. alueen metsästys- ja petokorvausjärjestelyihin. Tärkeimmät selvityskohteet
ovat alueen suurpedot, luontaiset lohikalakannat, raakku sekä maa- ja merikot-
ka. Eläimistön ja kasviston suojelun tavoitteena on, että kaikkien alueella esiin-
tyvien luonnonvaraisten lajien kanta säilyy elinkelpoisena.

Suurpetokantojen seuranta on antanut arvioksi puiston karhukannasta 20 yksi-
lää. Karhua metsästetään puistossa metsästyslainsäädännön mukaisesti. Kansal-
lispuistosta on vuosina 1983–1997 ammuttu luvallisesti yhteensä 14 karhua.

Itärajan takaa puistossa vierailevat säännöllisesti susi ja ahma. Susia ja ilveksiä
on puistossa metsästetty maa- ja metsätalousministeriön paliskunnille antamalla
poikkeusluvalla niiden porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen takia. Ahman
metsästys on myös ollut esillä, mutta viime vuosina vahingot porotaloudelle on
selvitetty korvauksin eikä tappolupia ole myönnetty.

Harvinaisin puiston suurpedoista on ilves, joka on kuitenkin viime vuodet kuu-
lunut puiston vakituiseen eläimistöön.

Puistossa tehdään suurpeto- ja saukkoseurantaa Riista- ja kalatalouden tutki-
muslaitoksen (RKTL) ohjeiden mukaan osana valtakunnallista seurantaa.

Alueen joet ovat arvokkaita luontaisten lohikalakantojensa vuoksi. Tosin Jäämeren lohen nouseminen puiston vesiin estyi jo 1960-luvulla, kun Kemijoki ja Tuulomajoen vesistö valjastettiin voimatalouskäyttöön. Metsähallitus tukee projektia, joka tähtää merilohen palauttamiseen Lutto- ja Nuorttijoen vesistöihin.

Harvinaisen ja uhanalaisen jokihelmisimpukan eli raakun esiintymät puistossa selvitetään. Suojelu varmistetaan tarvittaessa liikkumisrajoituksin, esimerkiksi rajoittamalla moottoriveneen käyttöä eräillä raakun esiintymisalueilla.

Maakotkan pesäreviirejä on puistossa 7–10. Pesintää seurataan säännöllisesti ja kuoriutuneet poikaset rengastetaan vuosittain. Metsäkanalintujen kantoja seurataan riistakolmiolaskennoin.

Metsähallituksen tavoitteena on saada luotettava kuva sekä riista- että uhanalaisten lajien kantojen suuruudesta ja esiintymien sijainnista ja mahdollisesta ihmistoiminnan vaikutuksesta populaatioihin ja esiintymiin.

Uhanalaisten putkilokasvien esiintymien kartoittaminen ja tarkistaminen on aloitettu. Hyönteisten, sienten ym. lajiryhmien kartoittamisessa ja uhanalaistietojen keräämisessä tehdään yhteistyötä tutkimuslaitosten ja alan harrastajien kanssa. Lajistotiedot viedään Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään niin, että ne ovat käytettävissä alueen hoitoa ja käyttöä suunniteltaessa.

Henkilökunnan kouluttamista jatketaan niin, että kenttähenkilökunta voi oman työnsä ohessa osallistua yhä enemmän maastossa tapahtuvaan eläin- ja kasvilajien esiintymätietojen keräämiseen ja tarkistamiseen.

8 OPASTUS

Opastuksen tavoitteena on antaa kävijöille tietoa puiston luonnosta, suojelun perusteista ja puiston tarjoamista luontoelämyksistä. Tällä pyritään vaikuttamaan asenteisiin siten, että luonnonsuojelu saa tukea ja puiston arvo ymmärretään. Opastuksen tavoitteena on antaa tietoa myös paikallisesta kulttuurista ja perinteisestä luonnonkäytöstä. Opastuksen keinovalikoimaan kuuluvat luontokeskukset, luontotuvat ja opastuspaikat (liite 1.2), puiston ulkopuolella pidettävät tilaisuudet, maasto-opastus, opastusaineisto sekä oppaiden monipuolinen ammattitaito.

8.1 Luontokeskukset

Luontokeskuksia on rakennettu kaksi: Koilliskairan luontokeskus kansallispuiston alueelle Sodankylän Tankavaaraan ja Savukosken luontokeskus puiston ulkopuolelle Savukosken kirkonkylään. Koilliskairan luontokeskus kuuluu Metsähallituksen asiakaspalveluketjuun ja on mukana koko Metsähallituksen palvelutarjonnassa ja valtakunnallisessa markkinoinnissa.

8.1.1 Koilliskairan luontokeskus

Luontokeskus on avattu vuonna 1985. Vuonna 1993 valmistuneen uuden näyttelyn teemoina ovat puiston perustamisajatukset: luonnonsuojelu, porotalous ja perinteinen retkeily. Nykyinen vuotuinen kävijämäärä on runsaat 20 000.

Luontokeskuksen palvelut ovat:

- näyttely – tavoitteena näyttelyn uusiminen kokonaan tai osittain noin kymmenen vuoden välein
- kolme luontopolkua, opasvihkot viidellä kielellä (suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska)
- diaohjelmat – 104-paikkainen auditorio, useita diaohjelmia monella kielellä
- tehtäväkokonaisuudet koululaisryhmiä varten – eritasoisia ja -pituisia päiväohjelmia vieraileville luokille
- oppaiden palvelut, resurssien sallimissa rajoissa myös luontokeskuksen ulkopuolella kouluissa, matkailukeskuksissa ym.
- vaihtuvat näyttelyt, joista osa omaa tuotantoa
- auditorion vuokraus ulkopuolisille
- puiston tupavarausten hoito
- karttojen ja kalastuslupien myynti
- esitteet, monisteet

Luontokeskuksen tärkeimmät kohderyhmät ovat koululaiset ja paikalliset asukkaat, puiston retkeilijät (etenkin suuret ryhmät), matkailijaryhmät sekä ulkomalaiset matkailijat. Puiston tupavarausten hoito luontokeskuksessa on luonut tärkeän kanavan kävijäkontakteille, joita tarvitaan etenkin suurten ryhmien opastuksessa ja retkien ennakkosuunnittelussa. Vuodesta 1999 luontokeskus toimii osana Metsähallituksen asiakaspalveluketjua.

Kehittämiskohteita ovat:

- aineiston tuottaminen opettajien käyttöön kansallispuiston opetuskäytön tehostamiseksi
- oppaiden ammattitaidon parantaminen ja ylläpito
- luontokeskuksen markkinointi ja palveluiden tunnetuksitekeminen
- yhteistyö naapurissa sijaitsevan Golden World – maailman kultamuseon ja muiden paikallisten matkailuyritysten kanssa
- auditorion monipuolinen käyttö alueen kulttuuri- ym. tilaisuuksiin

8.1.2 Savukosken luontokeskus

Luontokeskus ja sen yhteydessä oleva 80-paikkainen auditorio avattiin kesällä 1991. Näyttelyn teemoina ovat erämaiden luonto ja ihminen erämaassa. Kävijämäärä on noin 7 500 henkilöä vuodessa. Keskuksen palvelut ovat:

- näyttely, uusiminen noin viidentoista vuoden välein
- diaohjelma kolmella kielellä (suomi, englanti, venäjä)
- vaihtuvat näyttelyt

- auditorion vuokraus kulttuuri- ja kokouskäyttöön
- oppaan palvelut
- esitteet, monisteet
- karttojen ja kalastuslupien myynti
- toimiminen Metsähallituksen Savukosken asiakaspalvelupisteenä

Luontokeskuksen tärkeimmät kohderyhmät ovat Savukoskella ja lähikunnissa liikkuvat matkailijat, puistoon Savukosken kautta tulevat retkeilijät sekä koululaiset ja muut paikalliset asukkaat

Luontokeskuksen kehittämiskohteet ovat:

- luontokeskuksen palvelujen markkinointi yhdessä kunnan matkailumarkkinoinnin kanssa ja kävijämäärien lisääminen
- tehtävääineistojen valmistaminen koululaisvierailuja varten
- oppaiden ammattitaidon parantaminen ja ylläpito
- auditorion monipuolinen käyttö alueen kulttuuri- ym. tilaisuuksiin

8.2 Saariselän asiakaspalvelupiste Kiehin

Kansallispuisto hoiti Saariselälle perustettua opastustupaa, Luontotupaa, yhteistyössä Metsäntutkimuslaitoksen ja Metsähallituksen Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen kanssa vuosina 1992–1997. Luontotupa lakkautettiin toukokuussa 1997.

Asiakkaiden tavoittamiseksi maamme suurimmassa matkailukeskuksessa avattiin 1.9.1999 Saariselällä asiakaspalvelupiste Kiehin, joka on yksi lenkki Metsähallituksen asiakaspalveluketjussa. Kiehin tehtävänä on esitellä koko Metsähallituksen toimintaa, mutta asiakaspalvelu keskittyy Urho Kekkosen kansallispuiston retkeilyneuvontaan. Piste toimii kiinteässä yhteistyössä Koilliskairan luontokeskuksen kanssa. Tavoitteena on parantaa yhteyksiä Saariselän matkailutaajaman yrittäjiin ja alueella vieraileviin matkailijoihin.

8.3 Muut opastuspaikat

Opastuspaikkojen avulla tavoitetaan puiston kävijät ja vastataan erityisiin, tiettyihin paikkoihin liittyviin opastustarpeisiin. Opastuspaikkojen tarpeellisuutta seurataan ja opastus suunnataan sinne, missä kävijöitä on eniten.

Opastuspaikkoja on rakennettu puiston sisääntuloteille ja joihinkin erityiskohteisiin. Opastuspaikalla on yleensä opastustaulu, joillakin myös levähdys/pysäköintialue. Kansallispuiston opastuspaikkoja ovat Luttojoki, Oskarijärven ja Kotajärven kolttakentät, Aittajärvi, Kiilopää, Luirojärvi, Niilanpään poroerotuspaikka, Kemihaaran valvontatupa, Kärekeoja ja Tulppio.

Lähialueella tehostetaan edelleen puistotiedotusta. Luulammen nykyiseen päivätupa/kahvilaan valmistui kesällä 1998 pieni luontonäyttely, jonka tavoitteena on jakaa tietoa puistosta nimenomaan lähialueen päivämatkailijoille.

Retkeilijät saavat puistotietoa myös kaikilla puiston tuvilla ns. tupakansioista. Kansiossa on yleistietoa puistosta, ohjeita retkeilemisestä sekä tupakohtainen erityisosa.

8.4 Luontopolut

Kansallispuistossa on luontopolkuja kolmessa paikassa:

- Tankavaarassa yhden, kolmen ja kuuden kilometrin polut, joihin liittyy opasvihkot viidellä kielellä (suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska)
- Kiilopäällä yhden, kolmen ja kuuden kilometrin polut, joihin opasvihkot neljällä kielellä (ruotsi, englanti, saksa, ranska). Taulut ovat suomenkieliset.
- Saariselällä kahden ja kuuden kilometrin luontopolut, joiden tauluissa tekstitys neljällä kielellä (suomi, saksa, englanti, ranska)

Luontopolut antavat luontotietoa ja -elämyksiä. Polut on merkitty maastoon erivärisin käpy-symbolein.

8.5 Maasto-opastus

Maastossa työskentelevien ammattitaitoa kehitetään niin, että he ovat entistä valmiimpia huolehtimaan opastustilanteista maastossa. Erityisesti suuret ryhmät pyritään tavoittamaan retkien aikana. Oppaat lähtevät ryhmien kanssa maastoon vain poikkeustapauksissa.

8.6 Puiston ulkopuolella tapahtuva opastus

Metsähallituksen henkilökunta pitää kansallispuisto- ja luonnonsuojeluaiheisia tilaisuuksia, luentoja, oppitunteja tai teemailtoja tilauksesta mm. alueen kouluilla. Oppaiden toimenkuvaan tulee resurssien salliessa entistä enemmän muualla pidettäviä, AV- ja muun opastusaineiston tukemia tilaisuuksia.

8.7 Opetuskäyttö

Luontokeskusten opetuskäyttöä kehitetään yhdessä opetusalan ammattilaisten kanssa. Leirikouluja varten on Koilliskairan luontokeskuksessa erilaisia leirikouluohjelmia. Leirikouluohjelmissa otetaan huomioon myös läheisten matkailuyrittäjien palvelut. Luontokeskuksen ja lyhimmän luontopolun välinen alue on opetus- ja havaintoalue, jossa ovat mahdollisia havaintotunnit, luvanvarainen luonnonmateriaalien kerääminen ja muu omakohtainen ohjattu luontokosketus.

Savukoskelle valmistetaan luontokeskuksen näyttelyyn ja lähiympäristöön pohjautuvia leirikouluohjelmia.

8.8 Opastus- ja tiedotusaineisto

8.8.1 Esitteet

Kansallispuistoa esittelevä taitelehtinen on saatavana viidellä kielellä (suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska). Näiden lisäksi tuotetaan venäjän- ja saamenkielinen taitelehtinen. Lisäksi on painettu laajempi suomenkielinen retkeilyopas. Nämä aineistot pidetään ajan tasalla ja niiden avulla jaetaan tietoa puistosta yleis- ja etukäteistiedon kyselijöille.

8.8.2 Diaohjelmat

Diaohjelmat ovat keskeinen osa luontokeskusten tarjontaa. Diasarjoja eri teemoista rakennellaan tarpeen mukaan. Puiston kuva-arkisto pidetään riittävänä ja ajanmukaisena sekä omalla työpanoksella että ostamalla kuvia ulkopuolelta.

9 PALVELUVARUSTUS

Puiston palveluvarustus helpottaa puiston luontoon tutustumista, luontoelämyksien saamista ja luonnon havainnointia. Urho Kekkosen kansallispuistossa ovat mahdollisia niin päiväretket luontopoluilla ja lähialueella kuin vaativat pitkät vaellukset.

Kansallispuiston palveluvarustus on riittävän laaja eikä uusia merkittäviä rakentamishankkeita enää ole. Palveluvarustuksen kehittämisen tavoitteet ovat:

- eriytetään selkeästi hyvin varustettu, huollettu ja opastettu lähialue eli päiväretkialue erämaa-osa
- kehitetään huollon menetelmiä uusimman tiedon pohjalta taloudellisiksi ja ekologisiksi Metsähallituksessa hyväksytyyn ympäristö- ja laatujärjestelmän periaatteiden mukaan, tavoitteena vähentää puistosta kertyvän kaatopaikkajätteen määrää
- selvitetään kävijämääriä ja rakennusten käyttöasteita huollon oikeaksi suuntaamiseksi
- säilytetään tarpeellisten rakennusten taso huolloin ja peruskorjauksin
- selvitetään palveluvarustuksen vaikutusta kävijöiden liikkumiseen ja edelleen luonnon kulumiseen

9.1 Reittiverkko

Puiston polkuverkko on syntynyt vuosikymmenien kuluessa pääasiassa tupien välille (liite 1.2). Pääreitit puiston sisäosiin lähtevät Kiilopäältä ja Saariselältä (Suomunruoktu–Anterinmukka–Hammaskuru), Raja-Joosepista (tieuraa pitkin Anteri–Anterinmukka–Hammaskuru) sekä Kemihaarasta (Korvatunturinmurus-talle ja Peskihaaraan). Puiston aikana on rakennettu ns. runkoreitti, joka kulkee osana valtakunnallista UKK-reittiä Nuorttijoelta Jaurujoen kautta LUIROJÄRVELLE ja

yhtyy siellä luoteesta tuleviin reitteihin. Laadittavassa reittisuunnitelmassa tarkastellaan lähemmin sekä talvi- että kesäreittejä ja niiden kunnostus- ja viitoitustarvetta.

9.1.1 Lähialueen patikointipolut

Lähialueen suositeltavat polut on merkitty 50 cm korkeilla tolzilla, joissa on sinivalkea patikointisymboli. Suositeltava polkuverkosto saadaan rakennettua lähivuosina. Sen jälkeen entiset polut jäävät pois käytöstä; kulunesteitä rakennetaan tarvittaessa.

9.1.2 Lähialueen hiihtoreitit

Puiston lähialueen merkityt hiihtoreitit on sijoitettu, rakennettu ja merkitty pääosin vuonna 1987 laaditun kansallispuiston länsiosan talvireittisuunnitelman mukaisesti. Reitit on merkitty 200 cm korkeilla puisilla ristiviitoilla sekä osin eri väreillä merkityillä yksinkertaisemmilla tolilla. Reittien kulkua tarkistetaan vuosittain yhteistyössä matkailuyrittäjien kanssa. Muutokset latuturvallisuuden vuoksi ovat mahdollisia, jos puiston luonnolle ei aiheuteta haittaa. Konein aukipidettävää latuverkkoa, joka vaatii maaston tasauksia ja puuston poistoa, ei puistossa laajenneta.

9.1.3 Savukosken merkityt reitit

Savukoskella on hyödynnetty rajavartioston partioreittejä sekä patikointi- että hiihtourina merkitsemällä ne yhtenäisillä, yhden poikkipuun viittamerkeillä. Merkityt reitit kulkevat Kemihaarasta Korvatunturinmurustalle ja Peuraselkään. Reiteillä ei avata laturuoneita koneellisesti.

9.2 Autio/varaustuvat sekä kammit

Retkeilijöiden käytössä on 38 Metsähallituksen huoltamaa autio/varaustupaa sekä kammit, joista 36 on Metsähallituksen hallinnassa. Saunoja tupien yhteydessä on kahdeksan. Tupia on riittävästi eikä lisää rakenneta.

Metsähallituksen hallinnassa olevat autio/varaustuvat ja -kammit rakennusvuosiin (peruskorjausvuosi suluissa):

Anterinmukka	1966 (1984)	autiotupa, sauna
Hirvashauta	1986	autio/varaustupa
Hammaskuru	1966 (1983)	autio/varaustupa
Hammaskota	1930-l. (1985)	kammi (avoin)
Jyrkkävaara	1968 (1990)	autio/varaustupa
Karapulju	1984	autiotupa
Karhuoja	1985	autio/varaustupa, sauna
Kivipää	1967	autio/varaustupa
Kopsuslampi eli		
Tammakkolampi	1935 (1985)	varauskammi
Kuuselan kämppä, Luirojärvi	1962 (1984)	varaustupa
Kärekeoja	1951 (1982)	autiotupa
Lankojärvi	1967 (1979)	autio/varaustupa
Luirojärvi	1966, uusi 1991	autio/varaustupa, sauna
Rajan kämppä, Luirojärvi	1930-l. (1987)	autiotupa
Mantoselkä	1985	autio/varaustupa
Muorravaarakka	1968 (1984)	autio/varaustupa
Muorravaarakanruoktu	1953 (1984)	varauskammi
Peskihaara	1967	autiotupa
Peuraselkä	1949. (1999)	autiotupa
Porttikoski	1952 (1984)	autiotupa
Raappanan kammi,	1949 (1984)	kammi (avoin)
Sarvioja	1968 (1993)	autio/varaustupa
Siulanruoktu	1955 (1972)	autiotupa
Snellmanninmaja	1957 (1984)	autiotupa
Sudenpesä	1953, uusi 1985	varauskammi
Suomunruoktu	1966 (1982)	autio/varaustupa
Tahvontupa	1967 (1987)	autio/varaustupa, sauna
Tammikämpä	1939 (1991)	autiotupa
Tikkasen Vieriharju	1982	vuokratupa, sauna
Tuiskukuru	1967 (1984)	autio/varaustupa
Vongoivan kota	1954 (1985)	varauskammi
Ylempi Kiertämäjärvi	1964	autiotupa
Manto-oja	1955 (1985)	autiotupa
Mettopalo	1960 (1993)	autiotupa
Naltiojoki	1955 (1994)	autiotupa

Paliskuntien hallinnassa olevat, mutta Metsähallituksen huoltamat tuvat:

Härkävaara (Liittohaara)	1977	autiotupa, sauna
Vieriharju	1972	autiotupa, sauna

Lisäksi puiston alueella on lukittuna ja/tai rajavyöhykkeellä retkeilykäytön ulkopuolella 21 paliskuntien ja rajavartioston kämppää. Puistossa on neljä Metsähallituksen valvonta- eli huoltotupaa.

Tupien peruskorjauksessa ja kunnostuksessa otetaan entistä korostetummin huomioon alueen ja erämaarakentamisen erityispiirteet. Tupien varustelu pidetään vaatimattomana.

9.3 Päivätuvat

Saariselän–Kiilopään alueella on pääreittien varsilla viisi päivätupaa. Uusia ei rakenneta. Luulammen päivätuvan opastuskäyttö elvytetään tavoitteena lisätä kansallispuistotietoa lähialueen päiväkävijöille.

Päivätuvat:	Rautulampi	1967 (1982)
	Luulampi, (15.2.–10.5. kahvila)	1984
	Rumakuru, uusi	1960
	Rumakuru, vanha	1930 (1983)
	Vellinsärpimä	1968

9.4 Telttailualueet

Telttailu on sallittu perusosassa huolletuilla nuotiopaikoilla sekä autiotupien ympäristössä. Erämaaosissa telttailu on vapaata lukuun ottamatta avotuntureita sekä Paratiisi- ja Lumikuraa. Erämaaosissakin suositellaan ensisijaisesti leiriytymistä tupien ja nuotiopaikkojen ympäristöön.

Uusien telttailualueiden tarve nykyisen Luirojärven telttailualueen lisäksi selvitetään. Suurten ryhmien retket suunnitellaan ja ohjataan siten, että puiston luonnolle aiheutuu mahdollisimman vähän vaurioita ja että muut kulkijat eivät häiriinny. Puistolle laadittavassa kestävä matkailun suunnitelmassa määritetään suurille ryhmille sopivat leiriytymisalueet ja laaditaan ohjeet niiden käytöstä.

9.5 Nuotiopaikat

Rakennettuja ja huollettuja nuotiopaikkoja on noin 170. Ne sijaitsevat tupien lähellä, niiden välisillä reiteillä sekä vesistöjen varsilla. Nuotiopaikkoja lisätään ja poistetaan muuttuvien tarpeiden mukaan, kuitenkin siten, että niitä on enintään 200.

9.6 Sillat, portaat ja pitkokset

Metsähallituksen hoitamia siltoja on Suomujoella, Kotakönkällä, Suomunruoktulla ja Porttikoskella, Palovanganjoella, Kopsusjoella Orposessa ja Vierihaaranjoella Vierihaarassa. Lisäksi pitkokset muodostavat siltoja Kemijoen latvahaarojen yli. Rajavartiosto on rakentanut ja huoltaa Luttojoen sillan Raja-Joosepissa.

Pitkosten valikoiva rakentaminen puiston reiteille on edelleenkin välttämätöntä, koska ne ohjaavat kulkua tehokkaasti ja säilyttävät luontoa polkujen ulkopuolella.

9.7 Tiet ja pysäköintialueet

Kansallispuiston alueelle on rakennettu tai syntynyt liikkumisesta tiemäisiä uria eri aikoina. Tärkeimmät ajankohdat ja syyt urien syntymiseen ovat:

- 1930-luvun savottatiet (esim. Raja-Jooseppi–Tammikämpä)
- 1940-luvun sotatiet (esim. Tankavaaran–Kopsusjärven alue)
- 1950- ja 1960-lukujen savottatiet (esim. Karapulju–Luirojärvi)
- 1970-luvun huoltotiet (esim. tie Anterin rajavartioasemalle)
- kulku-urat Kiilopäältä ja Kakslauttasesta Niilanpään poroaidalle

Urat ovat liikenteen kasvaessa leventyneet teiden kaltaisiksi. Myös useat muut polut Kiilopään, Suomunruokun ja Rautulammen alueella ovat muuttuneet tien kaltaisiksi. Moottoriajoneuvoliikenne puistossa on ohjautunut edellä mainituille urille. Uria ei voi sulkea kokonaan liikenteeltä. Jotta uusia uria ei syntyisi, moottoriajoneuvoliikenne ohjataan vanhoille tieurille. Tavoitteena on saada tieurien määrä supistumaan mahdollisimman vähäiseksi ja muuttaa niiden tiemäisen luonne vain ajoneuvojen renkaiden jäljiksi.

Metsähallituksen omia huoltoajoja tehdään kesäaikaan vain poikkeustapauksissa.

Puiston länsiosassa valtatie 75:ltä puistoon ulottuvilla teillä ajetaan kieltoalueilta ja -merkeistä sekä puomeista huolimatta. Teiden käyttökielto perustellaan yleisölle nykyistä paremmin ja valvontaa alueella lisätään.

Puistossa on kaksi ympärivuotista pysäköintialuetta: Koilliskairan luontokeskuksen yhteydessä sekä Kemihaarassa. Kesäisin on käytettävissä pysäköintialue Aittajärvellä Suomujoen varressa ja Luttojoen rannassa Raja-Joosepissa. Metsähallitus huolehtii alueiden siisteydestä.

10 VALVONTA

Valvontaan kansallispuiston alueella osallistuvat luontopalveluiden oman henkilökunnan lisäksi Metsähallituksen erätarkastaja, jolla on poliisivaltuudet, ja rajavartiolaitos. Metsähallitus voi oman harkintansa mukaan myöntää valvojankortteja valtionmailla liikkuville muille viranomaisille.

Rajavartijoiden toiminta keskittyy rajavyöhykkeelle ja sen tuntumaan. He valvovat liikkumista alueella ja tarkastavat myös kalastus- ja metsästyslupia. Metsähallituksen henkilökunnan valvontaresurssit suunnataan luonnonsuojelulain säädösten valvontaan. Erytishuomiota kiinnitetään uhanalaisten ja rauhoitettujen eläinten pesinnän turvaamiseen. Yhdessä erätarkastajan kanssa järjestetään tehovalvontaa kriittisinä vuodenaikoina.

Maastoajoneuvoliikennettä valvotaan mahdollisuuksien mukaan, ja paikalliselle väestölle tiedotetaan tehokkaasti kansallispuiston maastoliikennekäytännöstä.

Retkeilijöihin kohdistuva valvonta on luonteeltaan opastavaa. Pyritään siihen, että kansallispuiston järjestyssäännöt ovat alueella liikkuvien henkilöiden tiedossa.

11 HUOLTO

Puiston huollon päätehtävät ovat tupien ja muiden kävijäpalvelujen ylläpito eli polttopuu-, kaasu- ja jätehuolto. Tavoitteena on pienentää huollon vaatimaa työmäärää opastamalla kävijöitä, seuraamalla palvelujen käyttöä sekä suuntaamalla huoltoa taloudellisesti.

11.1 Polttopuuhuolto

Kansallispuiston polttopuuhuoltoon tarvittava puu otetaan puistosta erillisen suunnitelman mukaan, jonka periaatteet tarkastetaan vastaamaan uusinta tietoa metsien monimuotoisuuden säilyttämisestä. Polttopuun kulutus on noin 500–600 m³ vuodessa. Lähialueelle tuodaan polttopuuta myös puiston ulkopuolelta, ja työ teetetään osin ulkopuolisena urakkana.

11.2 Kaasuhuolto

Miltei kaikilla puiston tuvilla on kaasuliesi. Metsähallitus kuljettaa ja vaihtaa kaasupullot. Kaasun vuosikulutus on 120–130 kpl 11 kg:n pulloja, yhteensä 1 400–1 500 kg. Järjestelyllä on vähennetty huomattavasti polttopuun käyttöä.

11.3 Jätehuolto

Vuoden 1998 alusta kansallispuiston lähialueen seitsemältä tuvalta poistettiin jäteastiat. Muut puiston tuvat ja nuotiopaikat ovat jätehuollon piirissä. Jättesäkkejä täyttyy vuodessa 500–600 kpl, joista jätettä kertyy 120–130 m³. Käytetyimmillä tuvilla on käytössä joko 1 500 tai 3 000 litran Molok-jätessäiliöt, jotka ovat vähentäneet huollon tarvetta. Jokaisella tuvalla on komposti, joista tulee vuosittain kompostoitua ainesta 15–20 m³.

Jätehuollon vaatimaa vuotuista työpanosta vähennetään parantamalla jätteiden lajittelua ja antamalla retkeilijöille itselleen enemmän vastuuta jätehuollosta. Näin pyritään vähentämään kaatopaikoille kuljetettavaa jättemäärää. Tavoitteena on, että retkeilijät lajittelevat jätteensä: polttavat palavat jätteet, kompostoitavat eloperäiset jätteet ja tuovat muut jätteet mukanaan pois. Jätteenkäsittelyohjeet löytyvät joka tuvalta. Tämän lisäksi retkeilijöille jaetaan muilla tavoin tietoa oikeasta jätteiden käsittelystä.

Suurin osa käymäläjätteestä tuodaan pois kansallispuiston tuvilta. Metsähallitus pyrkii käymäläjätteen kompostoinnin kehittämiseen yhdessä matkailuyritysten ja kuntien kanssa.

Jätehuoltoa, kuten muutakin kansallispuiston toimintaa, kehitetään Metsähallituksen ympäristö- ja laatujärjestelmän ohjeiden mukaisesti.

11.4 Puhelimet

Sonera lopettaa ARP-verkon ylläpidon vuoden 1999 lopussa, jolloin erämaapuhelimetkin jäävät pois käytöstä. Sonera on rakentanut Sokostilla olleeseen vanhaan ARP-mastoon gsm- ja NMT 450-tukiasemat. Mahdollisesti toinen gsm-tukiasema rakennetaan Helttamorostolle. Muiden tunturien päälle ei rakenneta mastoja.

Puistossa retkeily tapahtuu kulkijoiden omalla vastuulla. Metsähallitus vastaa retkeilijöiden huolto- ja kuljetusvaatimukseen vain selvissä hätätapauksissa poliisilta tai muulta viranomaiselta saadun pyynnön perusteella.

12 LUONNON HYÖDYNTÄMINEN

Puiston perustamissäännökset turvaavat pääosin paikallisten asukkaiden oikeudet luonnon käyttöön kansallispuistossa.

12.1 Poronhoito

Kansallispuisto turvaa poronhoidon edellytyksiä alkuperäistä luontoa säilyttämällä. Poronhoitoa puistossa ohjaa ja säätelee poronhoitolaki. Puiston alueen paliskuntien yhteenlaskettu suurin sallittu poroluku on yli 20 000 poroa ja poronhoito on Lapin paliskunnan tärkeimmän keskuksen, Vuotson kylän, pääelinkeino. Puiston Savukosken puoleinen osa on Kemin-Sompion paliskunnan merkittävää talvilaidunalueita.

Poronhoidon harjoittajilla on erityisiä liikkumisoikeuksia puistossa, samoin liikumis- ja leiriytymissäännöksissä on poronhoitoa koskevia erityissäännöksiä. Polttopuuhuoltosuunnitelmassa osoitetaan alueet, joilta voidaan ottaa porokämppien polttopuu. Metsähallitus myöntää luvan aitojen rakentamiseen tarvittavan puun ottamiseen. Jäkälän keruu on kiellettyä puiston rauhoitusmääräysten perusteella. Poronhoitotöissä porokoiran käyttö on sallittua. Paliskunnan poroisäntä vahvistaa poronhoitotöissä olevien henkilöiden työtehtävät ja -määräykset.

Saamelaisten kotiseutualueella saamelaisilla on perustuslain turvaama oikeus harjoittaa omaa kulttuuriaan, johon kuuluvat myös elinkeinot, kuten porotalous. Metsähallitus pyrkii ohjaamaan puiston retkeily- ja matkailukäyttöä siten, että porojen rauha turvataan erityisesti vasoma-aikana.

Metsähallitus pyrkii säännölliseen yhteydenpitoon ja näkemysten vaihtoon paliskuntien kanssa puiston hoidon onnistumiseksi.

12.2 Marjastus ja sienestys

Kansallispuistossa voi marjastaa ja sienestää vapaasti.

12.3 Metsästys

Inarin, Sodankylän ja Savukosken kunnissa vakituisesti asuvalla on metsästysoikeus kansallispuistossa oman kuntansa alueella.

Metsästykseltä on puistossa yleisen turvallisuuden vuoksi rauhoitettu kaksi aluetta: Kiilopään tunturialue, 9 800 ha, sekä Tankavaaran alue, 510 ha (Lapin lääninhallituksen päätös 11.3.1998. Kielto on voimassa 11.3.1998–31.12.2002). Metsästykseltä on siis rauhoitettu 10 310 ha, joka on 1,4 % puiston pinta-alasta.

Hirvenmetsästyksessä puisto jakaantuu kahteen hirvenmetsästysalueeseen: Sodankylän kunnan puoleinen osa on alue 1 B Koilliskaira (173 000 ha) ja Savukosken kunnan puoleinen osa alue Koilliskaira 2 (61 950 ha). Hirvenmetsästyskiintiöistä neuvotellaan niistä päättävien riistanhoitoyhdistysten kanssa. Metsähallitus osallistuu hirvien lentolaskentoihin.

Riistakantojen seurantaan varten puistoon on perustettu kolme pysyvää riistakolmiota, jotka lasketaan vuosittain. Tarvittaessa riistakolmioita perustetaan lisää yhdessä riistanutkijoiden kanssa. Riistakolmioita ei merkitä maastoon kulmapisteitä lukuun ottamatta.

12.4 Kalastus

Kansallispuiston kalavesien käytössä ja hoidossa on noudatettu erityissuunnitelmaa 'Koilliskairan puistoalueen kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelma', Metsähallitus 1991. Suunnitelma on tarve uusia.

Vireillä olevaan Tuulomajoen kalastussääntöön sisältyvät rajoitukset on saatettu voimaan kansallispuistossa vuonna 1996, jolloin Kulasjoki rauhoitettiin kokonaan kalastukselta ja verkkokalastus Suomujoen järvissä lopetettiin. Kalastussäännön tarkoitus on säädellä kalastusta niin Suomessa kuin Venäjälläkin luonnonlohen nousun ja lisääntymisen turvaamiseksi. Rajoituksilla pyritään myös elvyttämään Suomu- ja Luttojokien taimenkantaa.

12.5 Maastoliikenne

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen maastokäyttöä säännellään maastoliikennelain säännöksin ja Metsähallitukselle maanhaltijana kuuluvalla harkinnanvaraisella lupakäytännöllä. Maastoliikenne rajoitetaan mahdollisimman vähäiseksi, koska se aiheuttaa häiriöitä puiston päätavoitteille eli luonnonsuojelulle, poronhoidolle ja eräretkeilylle. Kaikki muu kuin maastoliikennelaissa tarkoitettu, maanomistajan luvasta riippumaton maastoliikenne on luvanvaraista.

12.5.1 Talviaikainen maastoliikenne

Moottorikelkan käyttö puistossa liikkumiseen on Metsähallituksen erillisellä luvalla sallittua seuraavissa tarkoituksissa:

- matkailuyrittäjille latuverkon ylläpitämiseen perusosan latureiteillä
- muuhun matkailuyrittäjien ajoon reittisuunnitelmassa ja yrittäjäsopimuksissa määritellyillä reiteillä
- hirven- ja karhunmetsästyksen saaliin hakua varten puiston osoittamalla reitillä
- hirvenpyynnin huoltoajoon puiston osoittamalla reiteillä
- muihin välttämättömiin tarveajoihin tapauskohtaisen harkinnan mukaan.

12.5.2 Kesäaikainen maastoliikenne

Kesäaikainen maastoliikenne on erityisen haitallista maastoon syntyvien jälkien vuoksi. Lumettomana aikana lupa moottorikäyttöisen ajoneuvon käyttöön on mahdollista saada nykyisille tieurille ja leveille poluille, kuitenkin niin, etteivät polut levene tai kulu lisää. Kaikki maastoliikenne tapahtuu puiston osoittamalla reiteillä. Lupia voidaan myöntää seuraaviin tarpeisiin:

- paikallisille asukkaille verkkokalastusta varten järville, joiden lähellä kulkee nykyinen tieura: Kopsusjärvi, Kopsusjärven tieuraa ja Luirojärvi, Karapuljun suunnasta
- hillan kuljetusta varten paikallisille asukkaille
- hirven- ja karhunmetsästyksen saaliin kuljetusta varten
- muihin välttämättömiin tarveajoihin tapauskohtaisen harkinnan mukaan

12.6 Muu moottoriajoneuvoliikenne

12.6.1 Moottorivene

Moottoriveneen käyttö metsästyksen, kalastuksen ja marjastuksen yhteydessä sallitaan sodankyläläisille LUIRO- ja Repojoella. Savukoskelaisille moottoriveneen käyttö on sallittua metsästyksen ja marjastuksen yhteydessä Kemijoen latvaveissä. Muualla tai muussa tarkoituksessa moottoriveneiden käyttöön tarvitaan lupa.

Rajavartiolaitoksella on lupa moottoriveneen käyttöön virkatehtävissä.

12.6.2 Lentoliikenne

Lentokoneiden ja muiden ilma-alusten laskeutumiseen puiston alueelle tarvitaan Metsähallituksen lupa poromiesten poronhoitotöissä ja rajavartiolaitoksen virkatehtävissä käyttämiä ilma-aluksia lukuun ottamatta. Ilmatyynyalusten käyttö puiston alueella on kielletty.

12.7 Muu liikkuminen

Maastopyöräily, ratsastus ja kahden tai useamman koiran vetämällä valjakolla ajo on sallittua vain reittisuunnitelmassa tarkoitukseen osoitetuilla reiteillä tai alueilla. Toimintoja rajoitetaan pohjoisen luonnon kulumis- ja häiriöherkkyyden takia.

12.8 Kullanhuudonta

Kullanhuudontaan puiston alueella tarvitaan kauppa- ja teollisuusministeriön myöntämä valtausoikeus. Kullan kaivaminen ilman valtausoikeutta on kielletty. Valtausoikeuden saaneen pitää esittää Metsähallitukselle kirjallinen kaivusuunnitelma, jonka hyväksymisen ja vakuuden maksamisen jälkeen työn saa vasta aloittaa. Kansallispuistossa sallitaan ainoastaan käsikaivu (kaivu lihastyönä). Vesipumpun käyttäminen sallitaan kaivannon tyhjentämiseen ja veden ränniin kottamiseen. Kaivinkoneiden käyttö on kielletty.

12.9 Matkailun yritystoiminta

Matkailuun liittyvää toimintaa voidaan kansallispuistossa harjoittaa jokamiehenoikeudella, jos se tapahtuu puiston perustamistarkoitusta vaarantamatta. On kuitenkin suositeltavaa mahdollisten ympäristövaikutusten arvioimiseksi ja toiminnan hyväksyttävyyden varmistamiseksi sopia asiasta Metsähallituksen kanssa. Kansallispuiston palveluvarustuksen käyttö edellyttää Metsähallituksen kanssa tehtyä sopimusta.

Matkailijoiden ja matkailuyritysten määrän sekä matkailun taloudellisen merkityksen takia Metsähallitus lisää yhteistyötään yrittäjien kanssa, jotta he voisivat toiminnassaan ottaa huomioon kansallispuiston tavoitteet.

Kansallispuiston lähialuetta hoidetaan niin, että merkittäväkään kävijämäärien lisääntyminen ei vaikuta haitallisesti luontoon ja ihmisten saamiin kokemuksiin luonnossa liikkumisesta. Matkailuyrittäjiltä ja asiakkailta saatu palaute hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

Matkailun yritystoiminnan muotoja ovat esimerkiksi hiihto-, patikka- ja pororetket. Eri aktiviteetit pyritään ohjaamaan eri reiteille, jolloin niiden harrastajat häiritsevät toisiaan mahdollisimman vähän. Matkailun yritystoimintaa kehitettäessä kiinnitetään erityistä huomiota porotalouden etujen turvaamiseen ja paikalliskulttuurin kunnioittamiseen.

Matkailun yritystoiminnan yhteydessä moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttö sallitaan seuraavissa tapauksissa:

- merkittyjen latujen kunnossapito moottorikelkalla tai latukoneella
- moottorivenekuljetukset LUIROJOELLA

- hiihtoretkien huoltoajo sekä matkailijoiden kuljetukset matkailupalvelureittien sovitulla osilla.

Yleisötapahtuman järjestämiseen puistossa tarvitaan Metsähallituksen suostumus.

12.10 Käyttöoikeuksien luovutukset

Maanvuokraussopimuksia voidaan tehdä paliskuntien, valtion ja kuntien viranomaisten sekä yksityisten kanssa kansallispuistoasetuksen sallimia tarpeita varten. Voimassaolevat käyttöoikeuksien luovutukset on esitetty liitteessä 4.

13 TUTKIMUS JA SEURANTA

Metsähallitus osallistuu tutkimuksiin, jotka lisäävät tietoa kansallispuiston luonnonsuojeluarvosta ja luonnonsuojelun toteutumisesta tai auttavat puiston hoidossa. Perusselvityksiä puiston alueelta on toistaiseksi vähän. Tärkeitä tutkimusaiheita ovat:

- Luonnontilan seuranta, eri käyttömuotojen aiheuttamat luonnontilan muutokset ja hoidon tarve puiston eri osissa
- Kävijämäärät, palveluvarustuksen käyttö ja kävijäpalaute
- Metsien tilaan vaikuttavat tekijät
- Uhanalaisten lajien perusselvitykset
- Puiston riistakannat, metsästyksen määrä ja vaikutukset riistakantoihin
- Luirojärven tila ja kalasto
- Puiston lohijokien lohikannan ennallistaminen
- Kansallispuiston matkailu- ja retkeilykäytön vaikutus saamelaiselinkeinojen harjoittamiseen puiston alueella

Metsähallitus pyrkii aktiivisesti yhteistyösopimuksiin tutkimusta tekevien tahojen kanssa ja osallistuu tutkimusten rahoittamiseen. Metsähallitus voi myös tarjota apua tutkijoiden majoittamiseen, liikkumiseen maastossa ja näytteenottoon ja näytteiden kuljettamiseen. Henkilökuntaa koulutetaan osallistumaan tutkimusta avustavien tehtävien hoitamiseen.

Kansallispuiston tarpeisiin tehdään tutkimusten lisäksi hallinnollisia selvityksiä mm.

- saasteiden kaukokulkeutumisen vaikutuksista hoitoon
- lähialueiden uusien käyttömuotojen vaikutuksista puiston tavoitteisiin
- puskurialueiden tarpeesta
- kuluma-alueiden hoitotarpeesta

14 HENKILÖKUNTA SEKÄ HALLINNON JA HUOLLON RAKENNUKSET

14.1 Henkilökunta

Kansallispuiston hoidosta vastaa Metsähallituksen Perä-Pohjolan luontopalvelut. Vuoden 1999 lopulla yksikössä työskenteli vakituisesti 53 henkilöä.

Kansallispuiston toimisto sijaitsee Saariselällä, jossa myös puistonjohtajan työpaikka sijaitsee. Muut kansallispuiston toimipaikat ovat Koilliskairan luontokeskus, Kiilopään valvontatupa ja Savukosken luontokeskus. Henkilökunnan nykyisestä vuotuisesta työstä kohdistuu UK-kansallispuistoon noin 17 htv. Lisäksi kausityövoimaa palkataan vuosittain 3–5 htv.

Vakituisen henkilökunnan määrä on puiston hoitoa varten riittävä. Ammattitaidon kohottamiseksi tarvitaan koulutusta mm. luonnonsuojelun ammattiasioissa ja kielitaidossa. Jatkossakin tarvitaan varoja ammattitaitoisen kausityövoiman palkkaamiseen.

14.2 Hallinnon ja huollon rakennukset

Kansallispuiston huolto-, varasto- ja huoltotupatilat 1.9.1999 olivat

- halli-, versta- ja varastotilat Vuotsossa
- huoltotuvat varastoineen Kiilopäällä, Luirojärvellä, Kemihaarassa ja Harrijärvellä
- kaksi kaksiota lähinnä kausityöntekijöiden ja vierailevien tutkijoiden tarpeisiin Koilliskairan luontokeskuksen yhteydessä

Vuotson vanha toimistorakennus on myyty Sodankylän seurakunnalle toimiston siirryttyä Saariselälle vuokratiloihin.

15 YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN, KUNTIEN JA PAIKALLISEN VÄESTÖN KANSSA

Kansallispuiston hoitoon ja käyttöön liittyvissä kysymyksissä on puiston perustamisasetuksen mukaisesti Metsähallituksen apuna Urho Kekkosen kansallispuiston neuvottelukunta. Tämän lisäksi Metsähallitus on säännöllisessä yhteistyössä eri viranomaisten, kuntien, Lapin liiton ja paikallisen väestön kanssa kansallispuiston hoitoa koskevilla kysymyksillä. Kansallispuistoa hoidetaan osallistavan suunnittelun periaatteiden mukaan.

Kansallispuiston Inarin ja Sodankylän kuntien alueella olevat osat kuuluvat saamelaisien kotiseutualueeseen, ja Metsähallitus pyrkii omalta osaltaan turvaamaan saamelaisten oikeudet perinteisten elinkeinojen ja kulttuurin harjoittamiseen. Saamelaiskulttuuri huomioidaan puiston opastus- ja tutkimustoiminnassa.

Saamelaiskäräjälain (974/1995) 9§ mukaan viranomaisilla on neuvotteluelvoite laajakantoisista toimenpiteistä, jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella mm. suojelualueiden hoitoa ja käyttöä. Metsähallitus tiivistää yhteistyötä saamelaiskäräjien kanssa.

Urho Kekkosen kansallispuisto on puiston sijaintikuntien tärkeimpiä matkailun vetovoimatekijöitä ja tunnetuimpia nähtävyyksiä. Metsähallituksen aktiivinen osallistuminen erilaisiin kuntien kehittämishankkeisiin on siksi välttämätöntä. Luontokeskukset pyrkivät verkostoitumaan yritysten kanssa ja tarjoamaan yhteistyötä ja apua luontomatkaillutuotteiden kehittämisessä.

Kansallispuiston kansainvälistyminen jatkuu ja yhteyksiä solmitaan eri maiden puistojen kanssa. Metsähallituksen sisäisessä tehtäväjaossa Perä-Pohjolan luontopalveluille on luontevasti langennut Kuolan suunnan luonnonsuojeluyhteistyö. Kansallispuiston tulevaisuuden kannalta onkin tärkeää seurata mitä rajantakaisilla alueilla tapahtuu.

Metsähallitus pyrkii toimillaan ehkäisemään ristiriitojen syntymistä puiston eri käyttäjäryhmien välille. Tavoitteena on viestiä luonnonsuojelun tärkeydestä ja saada kaikki osapuolet näkemään puiston hyödyt omalta kannaltaan.

Metsähallitukselle on tärkeää säilyttää hyvät suhteet erilaisten kansalaisjärjestöjen kanssa, jotka tekevät puiston hyväksi runsaasti talkootyötä. Yhteistyötä yliopistojen, muiden tutkimuslaitosten ja Lapin ympäristökeskuksen kanssa lisätään.

16 ERIKSEEN VAHVISTETTAVAT SUUNNITELMAT

Olemassa olevat uusittavat suunnitelmat:

- Kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelma. Kansallispuiston kalavesien hoito- ja käyttösuunnitelma vuodelta 1991 on tarpeen uusida. Uudessa suunnitelmassa pitää erityisesti ottaa huomioon lohien palauttamishanke, taimenkantojen elvyttäminen ja kalastuslaissa tapahtuneet muutokset.
- Puuhuoltosuunnitelma. Kansallispuiston puuhuoltosuunnitelma uusitaan vastaamaan nykykäytön vaatimuksia.
- Palontorjuntasuunnitelma. Kansallispuiston palontorjuntasuunnitelma pyritään muuttamaan sellaiseksi, että rajoitetut luonnonkulot olisivat mahdollisia.

Kokonaan uudet suunnitelmat:

- Reittisuunnitelma. Reittisuunnitelmassa osoitetaan talvi- ja kesäaikaiseen liikkumiseen tarkoitettut reitit, maastopyörällä, kahden tai useamman koiran vetämällä koiravaljakolla tai ratsastaen käytettävät reitit sekä matkailupalvelureitit.

- Historiallisten kohteiden hoitosuunnitelma. Museovirasto jatkaa Schutzwall-aseman inventointia ja dokumentointia. Aseman hoidosta ja joidenkin kohteiden entisöinnistä laaditaan Museoviraston ohjauksessa suunnitelma. Samoin Museoviraston ohjauksessa laaditaan kansallispuiston muiden historiallisten kohteiden hoitosuunnitelma.
- Suunnitelma kansallispuiston matkailukäytöstä. Kansallispuistolle laaditaan kestävän matkailun strategia. Suunnittelutyössä selvitetään alueella toimivien yrittäjien tarpeita ja osallistetaan heidät strategian valmisteluun.
- Kansallispuiston tutkimussuunnitelma. Ylä-Lapin ja Urho Kekkosen kansallispuiston luontokartoitus päättyi vuonna 1999. Hankkeessa kertyi uutta perustietoa puiston luonnosta, ja sen valmistuttua laaditaan tutkimussuunnitelma seuraavalle viisivuotiskaudelle. Luontokartoituksen tulokset raportoidaan usealla eri tavalla, ja Urho Kekkosen kansallispuiston luontotyypeistä laaditaan mahdollisesti oma julkaisunsa.

Erikseen vahvistettavat suunnitelmat laaditaan yhteistyössä kansallispuiston käyttäjien ja puiston neuvottelukunnan kanssa. Suunnitelmat vahvistaa Metsähallitus.

17 URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTO OSANA NATURA 2000 -VERKOSTOA

Urho Kekkosen kansallispuisto, Sompion luonnonpuisto, Kemihaaran erämaa-alue sekä Uura-aavan, Vaara-aavan ja Nalka-aavan soidensuojelualueet muodostavat kokonaisuuden, joka kuuluu osana Suomen Natura 2000 -verkostoon.

Alueella on luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I lueteltuja luontotyyppejä 14 kappaletta: boreaalisia luonnonmetsiä (30 %), aapasoiita (20 %), tunturikoivikoita (11 %), silikaattikallioita (5 %), tunturikankaita (5 %), puustoisia soita (5 %) sekä hyvin pieninä peittävyysinä tunturipaljakkaa (2 %), luonnontilaisia jokireittejä (1 %), tulvametsiä (1 %), pikkujokia, tunturijokia ja puroja, lettoja, keidasoita sekä boreaalisia lehtoja.

Luontodirektiivin liitteessä II luetelluista lajeista alueella esiintyvät ahma, saukko, jokihelmisimpukka, pohjanharmoyökkönen, lettorikko, laaksoarho, lapinhilpi, tundrasara, lapinleinikki, isotorasammal ja kiiltosirppisammal.

Lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteessä I mainittuja lintulajeja esiintyy alueella 29 kappaletta. Näistä viisi on uuden uhanalaistarkastelun mukaan luokiteltu uhanalaisiksi lajeiksi. Erittäin uhanalaisia ovat alueella esiintyvät muuttohaukka ja tunturihaukka, vaarantuneiksi luokitelluista lajeista alueella tavataan maakotka, merikotka ja ampuhaukka.

Alue on otettu Natura 2000 -verkostoon SCI-alueena sen sisältämien luontodirektiivin liitteiden I ja II määrittelemien suojeltavien luontotyyppien ja lajien pe-

rusteella sekä lintudirektiivin (79/409/ETY) mukaisena linnustoltaan arvokkaina SPA-alueena.

Urho Kekkosen kansallispuisto osana Natura 2000 -verkostoa on toteutettu luonnonsuojelulaille. Kansallispuisto perustettiin vuonna 1983, jolloin annettiin laki ja -asetus Urho Kekkosen kansallispuistosta. Kansallispuistolla on myös luonnonsuojelulain nojalla annettu järjestyssääntö. Nämä puiston rauhoitusmääräykset ovat olleet pohjana hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa.

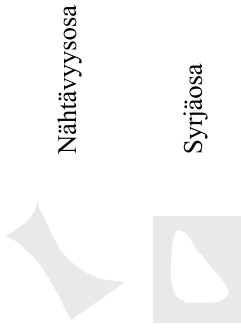
Etenkin Saariselän ja Kiilopään matkailukeskusten lähialueilla käyttöpaine puistoon on suuri ja eriasteisia kulumisvaurioita on syntynyt. Suunnitelman mukaan vaurioiden korjaamiseksi ja estämiseksi suosituimpia reittejä kunnostetaan ja pohjustetaan, jotta suurimmat kävijämäärät pysyisivät näillä reiteillä. Myös muualla puistossa jälkien leviäminen pyritään estämään harkitulla pitkosten ja portaiden rakentamisella. Uusia reittejä ei rakenneta. Mm. ohjauksella ja opastuksella suunnataan matkailijoiden ja retkeilijöiden liikkumista luonnon kannalta kestäväan suuntaan puiston perustamistavoitteen ja rauhoitusmääräysten mukaisesti.

Natura-alueen luonnonarvoja ei siis suunnitelmassa esitetyillä toimenpiteillä heikennetä vaan niillä pyritään turvaamaan alueen lajien ja luontotyyppien säilyminen ja hyvinvointi.

URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON MAANKÄYTÖN VYÖHYKKEET

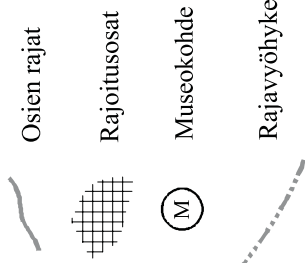
YLEISPIIRTEINEN MAANKÄYTTÖ

Nähtävyyssosa

Syrtjäosa

LIIKKUMISMÄÄRÄYKSILTÄÄN ERILAISET OSA-ALUEET

Osiens rajat

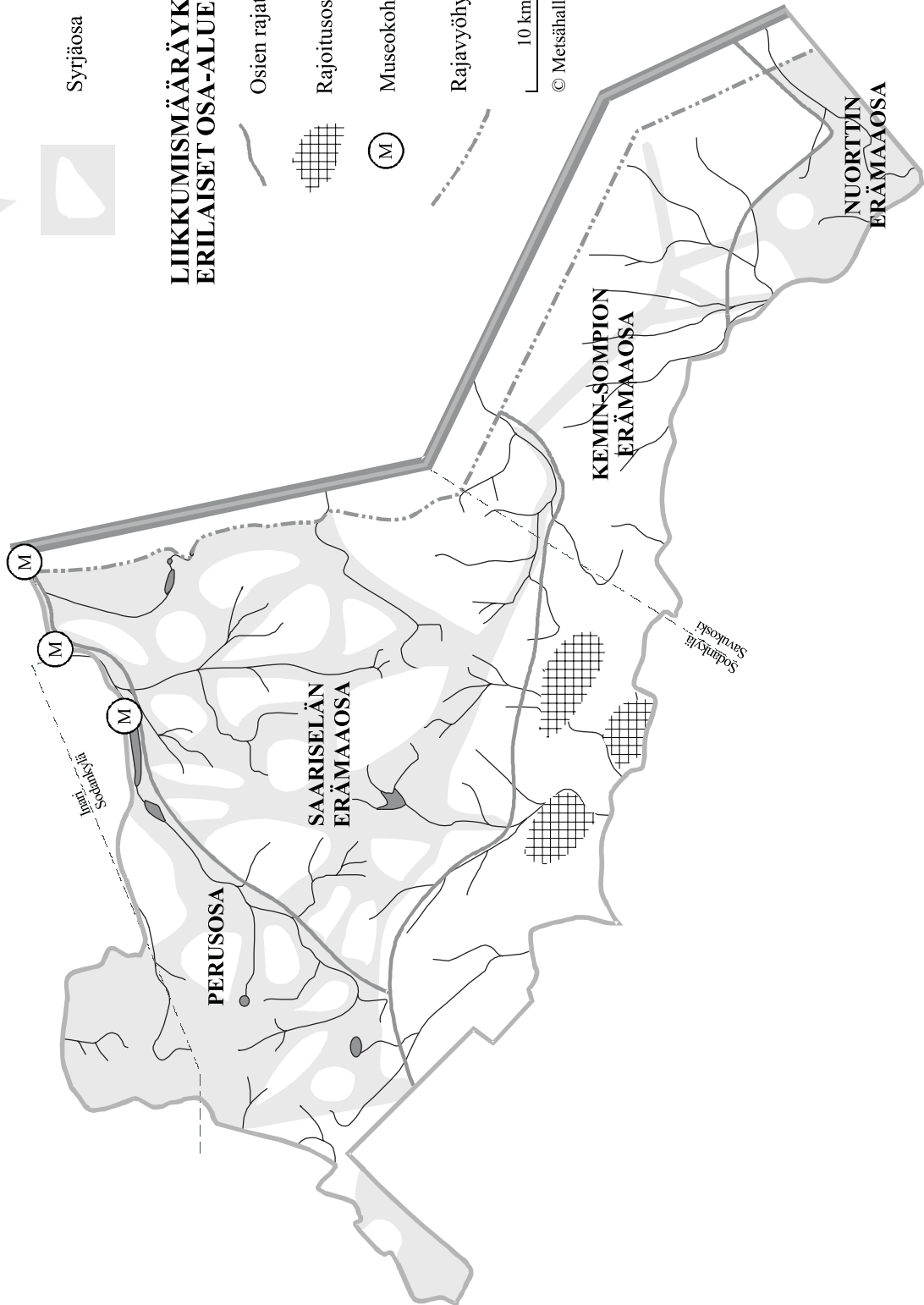
Rajoitusosat

Museokohde

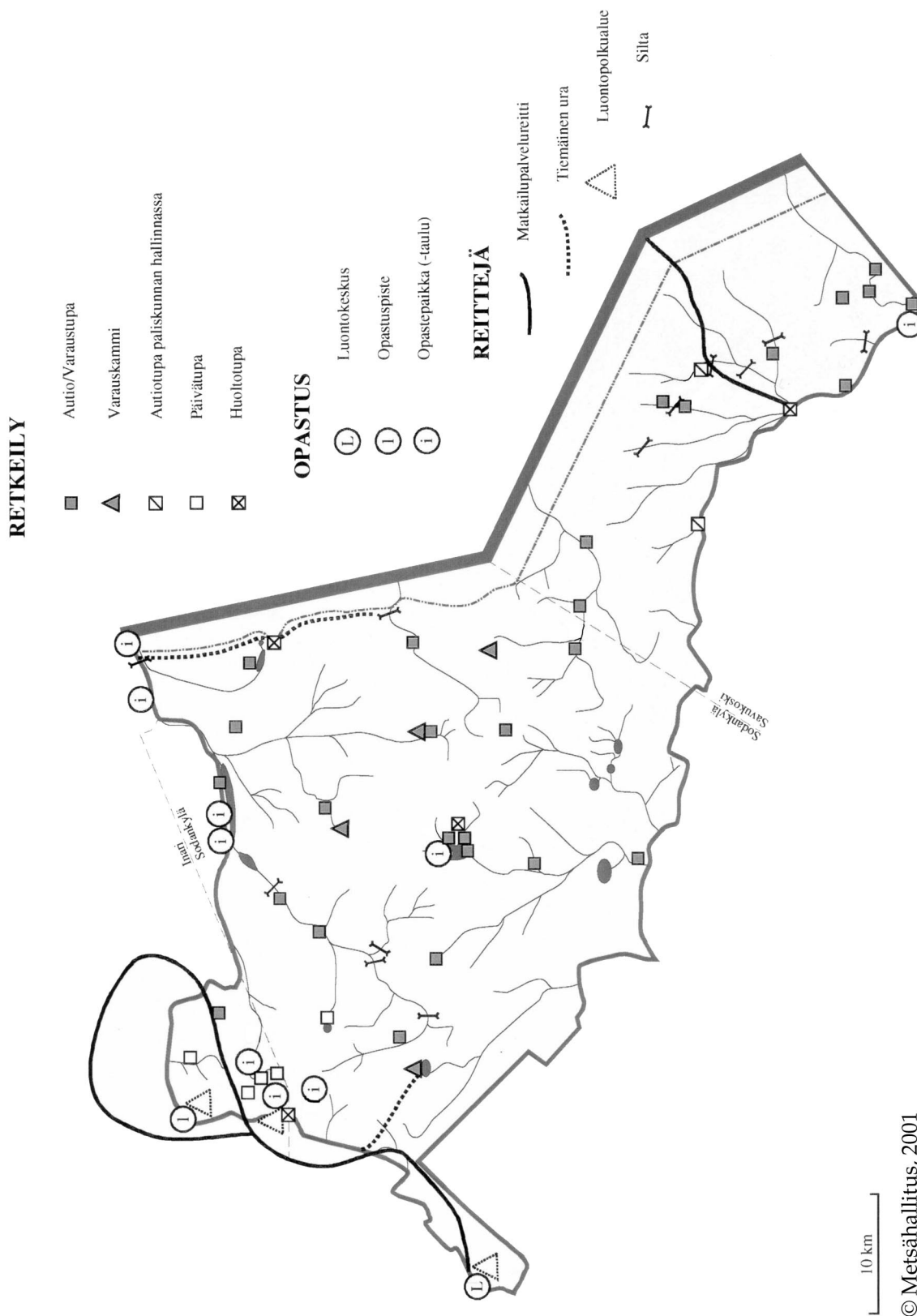
Rajavyöhyke

10 km

© Metsähallitus 2001

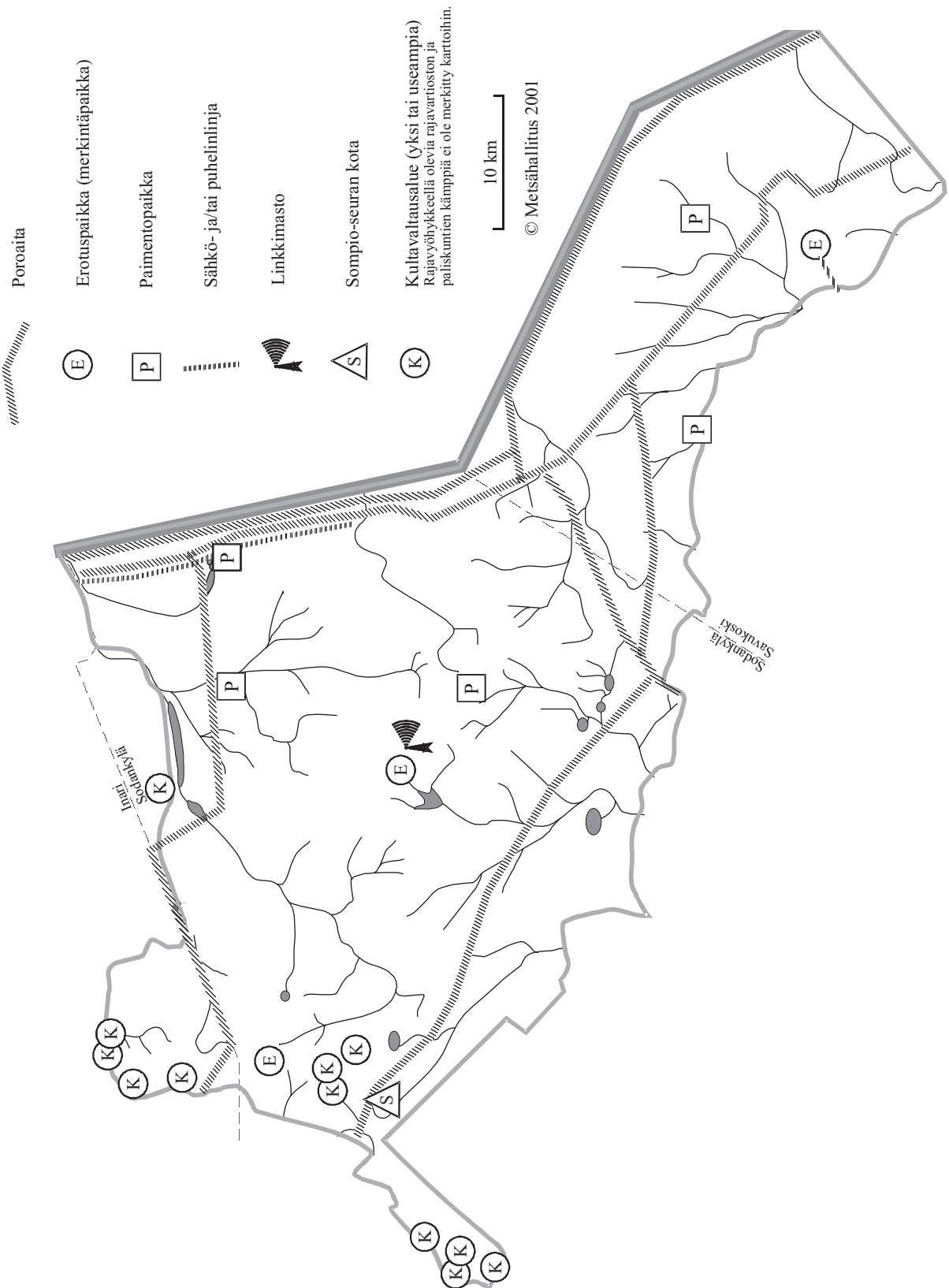

URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON OPASTUS- JA RETKEILYRAKENTEET

URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON KÄYTTÖOIKEUKSIEN LUOVUTUKSET

KÄYTTÖOIKEUDEN LUOVUTUKSET

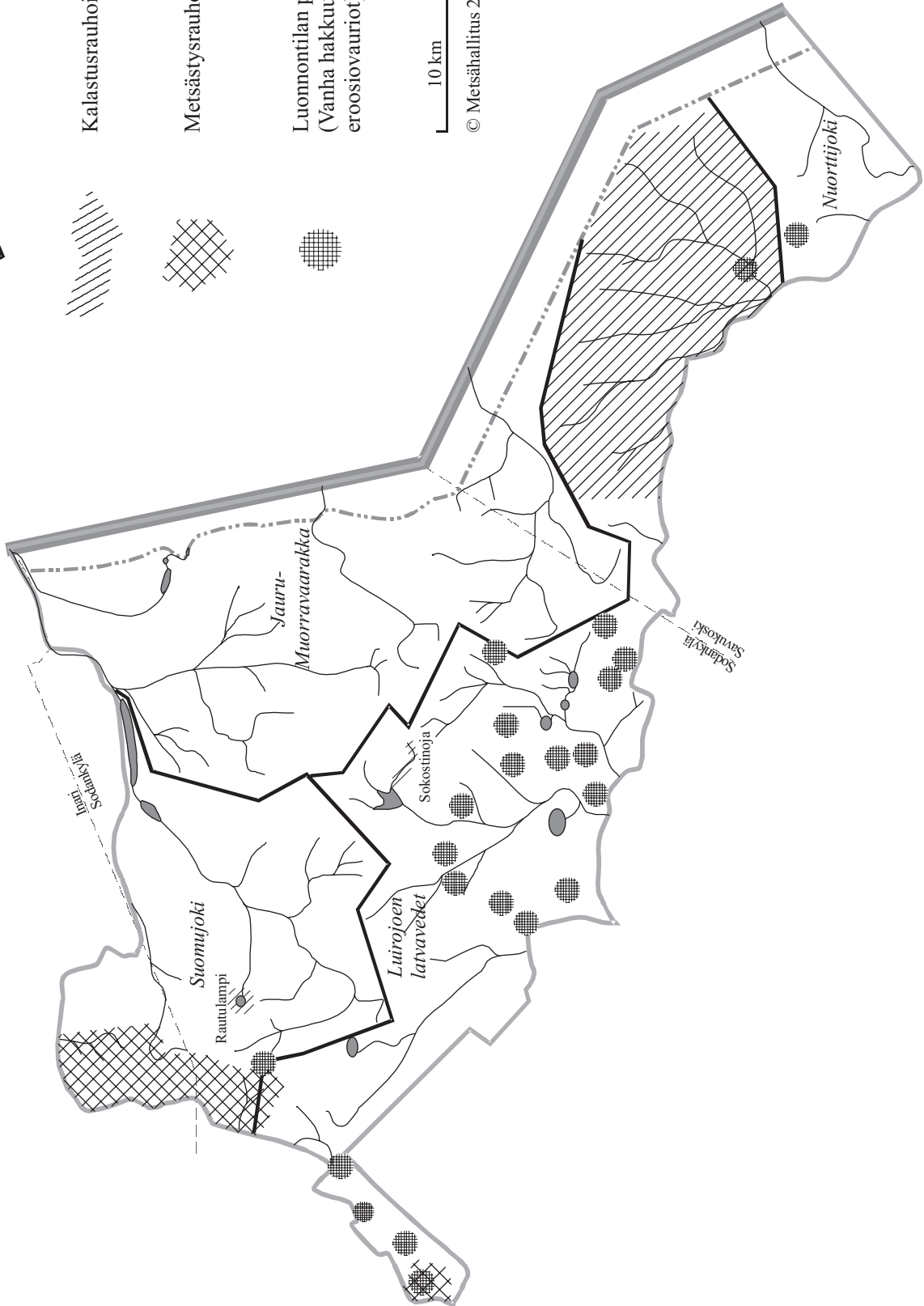
URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON ERITYISALUEET

ERITYISALUEITA

- Virkistyskalastusalueen raja
- Kalastusrauhhoitusalue
- Metsästysrauhhoitusalue
- Luonnontilan palautusalue (Vanha hakkuualue tai eroosiovauriot)

10 km

© Metsähallitus 2001

URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON HISTORIALLISET KOHTEET

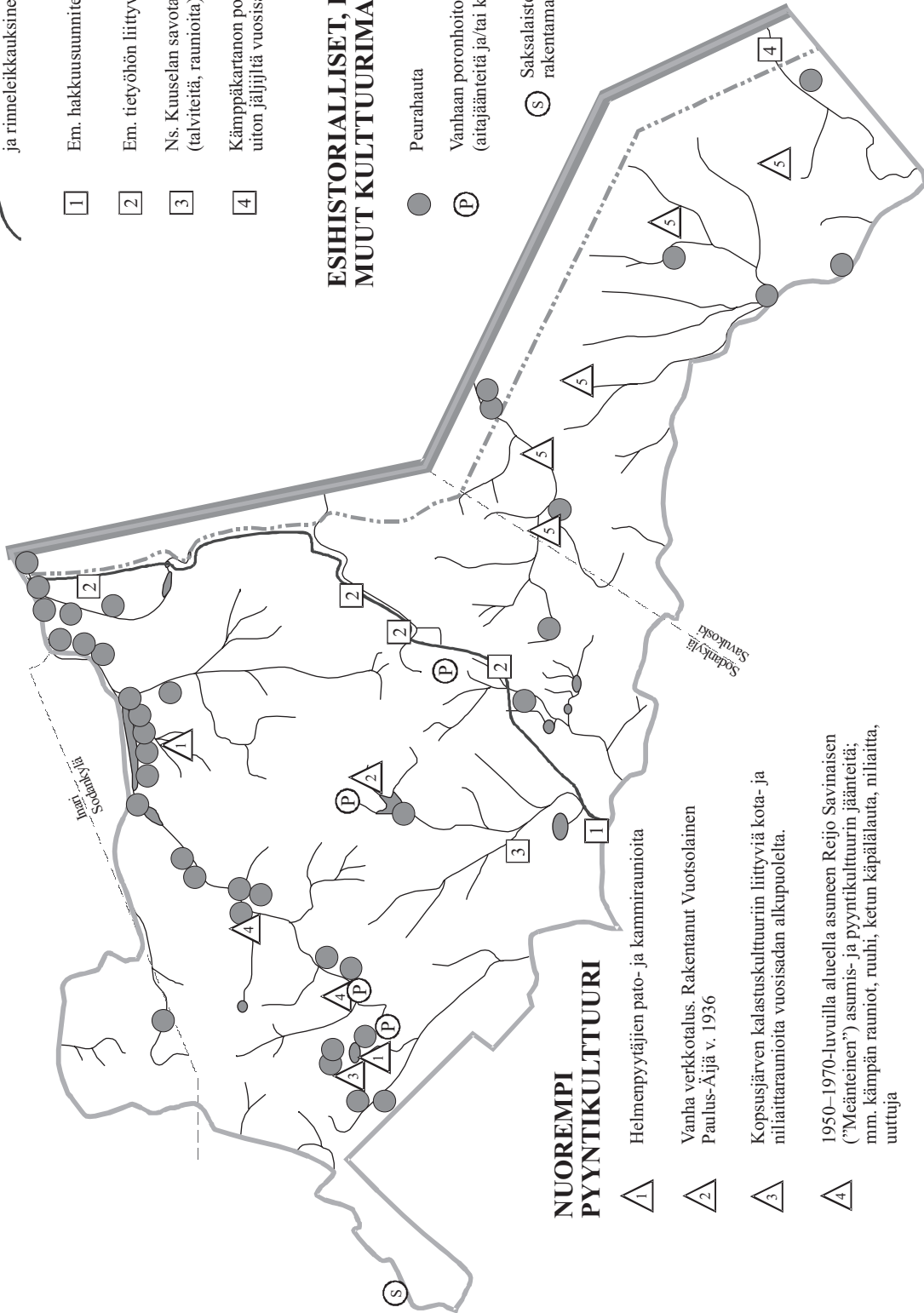
VANHA METSÄTALOUS

Lutto-Luiri-metsätien pohja v. 1939.
Näkyvissä selvä tiura kivipengeryksineen
ja rinneleikkauksineen

- 1 Em. hakkuusuunnitelmiin liittyvät tammet
- 2 Em. tiettyöhön liittyviä kämpäraunioita
- 3 Ns. Kuuselan savotan jäänteitä v. 1959 (talviteitä, raunioita)
- 4 Kämpäkartanon pohjakiviä, uiton jäljiltä vuosisadan vaihteesta

ESIHISTORIALLISET, HISTORIALLISET JA MUUT KULTTUURIMAISEMAKOHTEET

- Peurahauta
- Ⓟ Vanhaan poronhoitoon liittyviä rakenteita (aitajäänteitä ja/tai kotaraunioita)
- Ⓢ Saksalaisten toisen maailmansodan aikana rakentama Schutzwall-puolustusasema

NUOREMPI PYYNKIKULTTUURI

- 1 Helmenpyytäjien pato- ja kammiraunioita
- 2 Vanha verkkotalus. Rakentanut Vuotsolainen Paulus-Äijä v. 1936
- 3 Kopsusjärven kalastuskulttuuriin liittyviä kota- ja nilaittaraunioita vuosisadan alkupuolelta.
- 4 1950–1970-luvuilla alueella asuneen Reijo Savinaisen ("Meänneinen") asumis- ja pyyntikulttuurin jäänteitä: mm. kämpän rauniot, ruuhi, ketun käpälälauta, niliitta, uuttuja
- 5 Karhun- ja ahmanloukkuja

URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON YLEISKUVAUS

1 Kansallispuiston perustaminen

Ajatus laajan luonnonsuojelun alueen perustamisesta Itä-Lappiin esitettiin ensimmäistä kertaa julkisuudessa vuonna 1961. Suomen Matkailijayhdistys, Suomen Latu ja Suomen Luonnonsuojeluyhdistys ehdottivat, että retkeilijöiden suosimasta Saariselän tunturialueesta muodostettaisiin tietön eräreitille alue. Metsähallituksen Ylikemin hoitoalueen aluemetsänhoitaja Väinö Hyhkö teki niin ikään v. 1961 ehdotuksen 60 x 20 km:n laajuisen kansallispuiston perustamisesta Savukosken pohjoisosaan.

Keskustelu suojelun alueen perustamisesta jatkui kahden vuosikymmenen ajan. Eri tahot tekivät omia esityksiään alueen rajauksista ja suojeluasteesta. Merkittäviä edistysaskelia olivat Metsähallituksen asettaman Koilliskairatoimikunnan mietintö v. 1972 ja valtioneuvoston asettaman Kansallispuistokomitean mietintö v. 1976. Jälkimmäisessä esitettiin 3 200 neliökilometrin laajuisen kansallispuiston perustamista. Valtioneuvoston v. 1978 tekemään periaatepäätökseen luonnonsuojelun alueverkon kehittämistä Koilliskaira ei kuitenkaan sisällynyt.

Suomen Luonnonsuojeluliitto jatkoi ponnisteluja kansallispuiston perustamiseksi - viime vaiheessa yhteistyössä Sodankylän kunnan ja eduskunnan luontokerhon kanssa. Lopullinen yhteisymmärrys saavutettiin v. 1980; valtioneuvoston 2.9. tekemä periaatepäätös Urho Kekkonen kansallispuiston perustamisesta oli lahja seuraavana päivänä 80-vuotissyntymäpäiväänsä juhlineelle tasavallan presidentille. Lainsäädäntötyö ja yksityiskohtien hiominen veivät oman aikansa, joten laki Urho Kekkonen kansallispuistosta hyväksyttiin eduskunnassa 21.12.1982 ja tuli voimaan 1.5.1983.

2 Metsät

Tunturipaljakat ja metsät hallitsevat Urho Kekkonen kansallispuiston maisemaa. Metsien valta on suurimmillaan kansallispuiston kaakkoisosassa, jossa kuusi-valtainen, soiden ja latvapurojen pilkkoma metsäerämaa ulottuu Nuorttjoen laaksosta Jaurujokeen. Laajoja kuusikoita on myös Kopsuslammen ja Tankavaaran välisellä alueella. Tunturialueen etelärinteillä kuusikot nousevat suojaisissa jokilaaksoissa suunnilleen Luirojärven tasalle, mutta tuntureiden 'yöpuolella' kuusta tapaa vain pieninä ryhminä ja yksittäisinä puina.

Kansallispuiston pääpuulaji on selvästi mänty. Helppokulkuisia mäntykankaita keloineen ja aihkeineen esiintyy puiston kaikissa osissa ja niiden runsaus on epäilemättä yksi syy alueen suosioon retkeilijöiden keskuudessa. Erityisen vanhoja kansallispuiston männiköt eivät ole; laajimmat yhtenäiset aihkimänniköt

löytyvät Jaurujoen pohjoispuolelta ja Siuloivan suunnalta. Hieskoivu esiintyy sekapuuna sekä mänty- että kuusivaltaisissa metsissä ja muodostaa pienialaisia koivikoita jokien varsilla.

Laajoja tunturikoivikoita tavataan lähinnä puiston länsiosassa, muutoin tunturikoivikot rajoittuvat kapeiksi vyöhykkeiksi havumetsän ja paljakan vaihettumisvyöhykkeeseen. Kiilopään rinteillä esiintyy varsin runsaasti tunturikoivun ja vaivaiskoivun risteytymää, ns. Kiilopään koivua.

3 Suot

Kansallispuiston eteläreunalla on aapasoiden vyöhyke, joka ulottuu Sompion luonnonpuistosta valtakunnan rajalle. Luiro- ja Repojoen tuntumassa levittäytyvät Lamminaapa, Repoaapa ja Pajuaapa kooltaan valtavana, vain kapeiden ojanvarsikoivikoiden katkaisemina avosoina. Itärajaa lähestyttäessä suot pienevät, mutta muuttuvat samalla tyypiltään monipuolisemmiksi. Rinnesuot, rämeet ja ojanvarsikorvet rikastuttavat metsäistä maisemakuvaa. Puiston keski- ja pohjoisosan suot ovat yleensä pienehköjä ja ohutturpeisia, tyypiltään jo selvästi Metsä-Lapin aapasoita.

4 Vedet

Kansallispuistossa on niukasti järviä, mutta sitäkin runsaammin virtaavia vesiä. Merkittävimmät järvet ovat Luurojärvi, Kopsusjärvi, Kiertämäjärvet ja Suomujoen suvantojärvet. Puisto on vedenjakaja-alueita, josta vedet virtaavat Pohjanlahteen ja Jäämereen. Kemijoen, Luiron ja Kitisen latvahaarat keräävät puiston vesiä etelään; Nuortti, Jauru, Anteri ja Lutto kuuluvat Jäämereen laskevaan Ylä-Tuuloman vesistöön. Puiston luoteisosan vedet laskevat Tolosjoen ja Ivalojoen kautta Inarijärveen ja edelleen Paatsjokea pitkin Jäämereen.

Veden laatu on yleensä hyvä tai erinomainen. Lokan tekoaltaan vaikutus näkyy Kopsus-, Luuro-, ja Repojoen alajuoksulla veden laadun huononemisenä. Tekoaltaasta johtuvia kalaston muutoksia on havaittu altaaseen laskevien jokivesien lisäksi myös Luuro- ja Kopsusjärvessä.

5 Eläimistö ja kasvisto

Urho Kekkosen kansallispuiston eläimistössä on itäisiä piirteitä. Linnuston linjalaskennoissa on tavattu 64 lajia, mutta vuosittain pesivien lajien määrä on tuntuvasti suurempi. Kaikkiaan pesivänä on tavattu 130 lintulajia. Joukossa on useita uhanalaisia ja vaarantuneita lajeja, esimerkkeinä tunturihaukka, merikotka ja muuttohaukka. Runsaslukuisimmat lintulajit ovat järripeippo, pajulintu, niittykirvinen, punakylkirastas ja urpiainen. Pesintäajaksi liikkumiselta rauhoitetut puiston eteläosan suuret suot ovat tärkeitä linnustonsuojelualueita.

Nisäkkäitä on tavattu 21 lajia. Puiston suuresta koosta, asumattomuudesta ja valtakunnanrajan läheisyydestä johtuen kaikkia suurpetoja tavataan jokseenkin vuosittain, säännöllisesti pesivänä tosin vain karhua. Saukko kuuluu puiston vaikutuksiin asukkaisiin. Uhanalaisen jokihelmisimpukan ympäristömuutoksilta suojeltuna esiintymisalueena Urho Kekkonen kansallispuisto on merkittävä. Kemijoen latvavesissä esiintyy erityisen arvokkaina pidettyjä taimenkantoja, joiden suojelemiseksi Kemijoen latvat on kokonaan rauhoitettu kalastukselta.

Hyönteisfaunaa on tutkittu niukasti. Parhaiten tunnetaan perhoset, joita puistossa on havaittu 226 lajia.

Maaperän niukkaravinteisuudesta johtuen Urho Kekkonen kansallispuiston kasvistosta puuttuu erityisen vaateliias lajisto. Lähinnä purojen varsilta ja hetteilköiltä voi löytää joitakin uhanalaisia kasvilajeja. Rehevimmät jokivarsiniityt ja lehdot sijoittuvat Nuorttijoen ja sen sivupurojen varsille. Myös suot ovat enimmäkseen niukkaravinteisia ja kasvistoltaan yllätyksättömiä.

6 Geologia

Kallioperältään Urho Kekkonen kansallispuiston pääosa kuuluu ns. Taka-Lapin granuliittikaareen, jonka eteläreuna sijoittuu jokseenkin Jaurujoen–Vuotson korkeudelle. Puiston eteläisin osa on ikivanhan poimuvuoriston pohjagneissia, josta erottuvat paikalliset graniitti- ja kvartsiittialueet. Tuntureiden pyöreät muodot johtuvat pääosin kallioperän iästä; maaperässä jääkauden jättämiä jälkiä sitä vastoin näkyy mm. erityyppisinä harjuina ja jääjärven reunavalleina. Kansallispuiston maaperä on pääosin moreenia, mutta myös lajittuneita maa-aineksia esiintyy monin paikoin.

7 Alueen käytön historiaa

Kansallispuiston alueella ei ole ollut pysyvää asutusta, mutta se on ollut pitkään paikallisten asukkaiden, historiallisena aikana metsäsaamelaisten nautinta-alueena. Metsäsaamelaisten kohtalona oli sulautuminen etelästä varsinkin 1700-luvun alkupuolelta lähtien voimakkaasti levittäytyneeseen suomalaiseen uudisasutukseen. Alueen suurporonhoito alkoi 1800-luvun lopulla, jolloin joukko aiemmin Enontekiöllä ja Koutokeinossa asuneita porosaamelaisperheitä asettui poroineen Vuotson seudulle. Muuton taustalla oli Suomen, Norjan ja Ruotsin välisten valtakunnanrajojen sulkeutuminen ja Jäämeren rantaan suuntautuneiden jutaamismatkojen estyminen.

Alueen metsiä alettiin hyödyntää taloudellisesti 1900-luvun alkuvuosina. 1930-luvulla uitettiin puuta nykyisen puiston pohjoisosista Luttoa pitkin Petsamoon. Intensiivinen metsätalous alkoi 1960-luvulla uhata puistoa monelta suunnalta ja

vaikutti osaltaan alueen säilyttämistä vaatineiden puheenvuorojen lisääntymiseen. Suojelupyrkimysten kannalta merkittävä päätös oli Kirkkoniemen sellutehdashankkeesta luopuminen. Viimeiset laajamittaiset hakkuut nykyisen kansallispuiston alueella tehtiin 1970-luvulla. Vielä kansallispuiston perustamisen jälkeen kevättalvella 1986 käytiin värikäs valtakunnallinen keskustelu siitä, tulisiko Jaurujen laaksoon perustaa laajamittainen savotta Sirkka-myrskyn tuulentaatojen korjaamista varten.

Saariselän–Koilliskairan alue nousi nopeasti retkeilijöiden tietoisuuteen Kullervo Kempin julkaistua Lumikuru-kirjansa v. 1958 ja on siitä lähtien ollut maan suosituinta eräretkeilyaluetta. Metsähallitus ja retkeilyjärjestöt rakensivat alueelle 1960- ja 1970-luvuilla useita autiotupia; lisäksi Metsähallituksen oli pakko suunnata resursseja alueen hoitoon. Autiotupien vieraskirjoja säilytetään kansallispuiston toimiston arkistossa. Vanhimmat kirjat ovat 1950-luvun alkupuolelta.

Kullankaivu alkoi alueella jo vuosisadan alussa ja vanhin käytössä oleva tupa, Vanha Rumakuru on kultamiesten rakentama. Kullan etsintä on keskittynyt Tankavaaran alueelle ja Luton latvoille, mutta merkkejä kullanetsinnästä näkee muuallakin, mm. Jaurun varressa.

Puiston raakkujoet houkuttelivat kesäisin kulkumiehiä helmenpyyntiin, kunnes jokihelmisimpukka rauhoitettiin vuonna 1955. Kuorikasojen lisäksi maastossa näkyy jälkiä raakunpyytäjien patorakennelmista. Lohenkalastus antoi merkittävän jatkeensa jokapäiväiseen leipään, kunnes 1960-luvulla rakennettu Ylä-Tuuloman voimala esti merilohen nousun Luttojen vesistöön.

Lapin sota löi oman leimansa puiston luontoon. Tankavaaran Schutzwall-asema oli saksalaisten sotavankityövoimalla rakennuttama. Sodan jäljet keskittyvät Tankavaaran lähiympäristöön ja Sompion luonnonpuiston alueelle; muualla sota-ajan peruja on tieura Vuomaselästä Kopsusjärvelle. Rauhallisinta puiston kolkkaa on noin kolmen kilometrin levyinen rajavyöhyke.

KANSALLISPUISTON TÄHÄNASTINEN HOITO, KÄYTTÖ JA KÄVIJÄMÄÄRÄT

1 Retkeily- ja palvelurakenteet

Kansallispuiston matkailu- ja retkeilykäyttöä palvelemaan on rakennettu puiston perustamisen jälkeen kaksi luontokeskusta, neljä huoltotupaa varastoineen ja halleineen, Luulammen opastustupa, kahdeksan luontopolkua, viisi autio/varaustupaa, yli kymmenen kilometriä pitkoksia, kymmeniä tulipaikkoja liitereineen ja käymälöineen sekä paljon pienempiä rakenteita; siltoja, laavuja, opastetauluja ym. Lisäksi on sorastettu vajaa kymmenen kilometriä kuluneimpia polkuja ja korjattu turvettamalla Luulammen opastustupaa rakennettaessa syntyneitä eroosiovaurioita. Tankavaaran luontopolun varteen on rakennettu kaksi lintutornia. Koko kansallispuiston viitoitus- ja opastejärjestelmä on uusittu vuoden 1983 jälkeen.

2 Kävijämäärät

Urho Kekkosen kansallispuiston kävijämäärät kasvoivat 1970-luvulla voimakkaasti. 1980-luvun alusta vaeltajamäärä on säilynyt lähes ennallaan, mutta ns. päiväkävijöiden lukumäärä on lisääntynyt. Vuoden 1992 vieraskirjamerkintöjen perusteella laskettu kävijämäärä oli yhteensä 100 684, josta eräretkeilijöitä olisi ollut 8 088 ja loput päiväretkeilijöitä, jotka eivät ole yöpyneet maastossa. Tästä luvusta puuttuvat esimerkiksi luontopolkujen kiertäjät ja Kiilopään laen valloittajat, joita on ajoittain käytössä olleiden kävijälaskurien mukaan kymmeniä tuhansia vuodessa. Kun otetaan huomioon Saariselän matkailualueen kasvu 1970-luvulta nykypäivään, voi päiväkäyntien määrä olla jopa 150 000–200 000.

Kansallispuiston sesongit ovat huhtikuussa ja syyskuussa. Tupien vuotuinen käyttöaste on alle 20 %, mutta muutaman huhtikuusen ja syyskuusen viikon ajan suosituimpien tupien käyttöaste hipoo sataa prosenttia. Kansallispuiston tupien vuotuinen kävijämäärä vaihtelee noin sadasta (esimerkiksi Mantoselän varaustupa Savukoskella) liki kahteenkymmeneentuhanteen (Rumakurun päivätupa Inarin kunnassa lähellä Saariselän matkailukeskusta).

3 Porotalous

Poronhoito on viime vuosikymmenten aikana muuttunut luontaistaloudesta intensiiviseksi ja uusinta tekniikkaa hyödyntäväksi elinkeinoksi. Vielä 1960-luvulla liikkuminen maastossa tapahtui suksilla tai jalkaisin ja kairassa saatettiin viipyä viikkokausia 'hongalla' yöpyen. Nykyisin liikutaan moottorikelkalla,

mönkijällä tai moottoripyörällä. Yöksi ajetaan kotiin tai johonkin puiston porokämpistä. Kevyen helikopterin käyttö ettotöissä on viime vuosina yleistynyt nopeasti. Pitkään pääasiassa luonnonlaitumiin turvannut Lapin paliskuntakin aloitti laajamittaisen porojen lisäruokinnan talvikaudella 1997–1998.

Kansallispuiston alueelle on paliskuntien väliaitojen ja valtakunnan rajalla olevan esteaidan lisäksi rakennettu laidunkiertoaitoja ja syöttöaitoja. Poroaitojen aitatolpat ja porokämppien tarvitsema polttopuu otetaan kansallispuistosta paliskunnan ja Metsähallituksen sopimalla tavalla. Viimeisimpänä valmistui keväällä 1998 kansallispuiston halkaiseva esteaita, jonka avulla Lapin paliskunnan porot pidetään sulan maan aikana tunturialueen eteläpuolella.

4 Metsästys, kalastus ja keräily

Puistokuntien asukkaille Urho Kekkosen kansallispuisto on merkittävä metsästyks- ja kalastusalue. Tärkeimpiä metsästettäviä lajeja ovat hirvi ja kanalinnut. Vuotuinen kansallispuiston alueelle myönnettyjen hirvilupien määrä on nelisenkymmentä. Metsähallituksen vuonna 1993 tekemän selvityksen perusteella 555 eli 18 % sodankyläläisistä metsästäjistä oli käynyt metsästävässä Urho Kekkosen kansallispuistossa. Metsästyksen kohteet olivat pienriista (462 henkilöä), hirvi (143 henkilöä) ja suurpedot (tarkoittanee karhua) (168 henkilöä). Savukosken kunnan metsästäjistä peräti 44 % oli samana vuonna metsästännyt kansallispuiston alueella. Heistä 165 henkilöä oli tavoitellut pienriistaa, 78 hirviä ja 113 suurpetoja. Karhun kevätmetsästys oli viimeistä vuotta sallittu vuonna 1993, mikä selittää suurpedonmetsästyksen suosiota selvitysvuonna.

Metsähallitus myy paikkakuntalaisille verkkolupia Kopsus-, Luiro- ja Repojärveen. Lupia on myyty vuosittain 10–20 kpl. Pilkkimistä varten kuntalaisille myönnettäviä maastoliikennelupia haetaan parikymmentä vuosittain. Retkeilijöiden viehekalastusta varten kansallispuisto on jaettu kolmeen vyöhykkeeseen, joista kalastus on sallittua yhdellä kerrallaan. Paikkakuntalaisille myytävä viehekalastuslupa kattaa omaan kuntaan kuuluvan puiston alueen. Halutuimmat saaliskalat ovat taimen ja harjus. Suomu- ja Nuorttijoki ovat suosittuja virkistyskalastusvesiä, mutta muiden alueiden lupakysyntä on vähentynyt 1980-luvun alkuvuosista.

Hyvinä hillavuosina paikallisille luontaiselinkeino- ja porotilallisille myönnetään useita maastoliikennelupia hillankeruuta varten puiston eteläosan suurille aavoille. Muulla marjan- ja sienenkeruulla ei ole taloudellista merkitystä.

5 Matkailun yritystoiminta

Saariselän matkailukeskus on Suomen suurimpia, ja sitä lähinnä oleva kansallispuiston osa on intensiivisessä matkailukäytössä. Monet eri tahot järjestävät ohjattuja vaelluksia ja hiihtoretkeä kansallispuistoon.

Yrittäjien moottorikelkkakuljetukset ja koiravaljakkosafarit on ohjattu kahdelle käytössä olevalle matkailupalvelureitille. Käytännössä toimintaa on ollut erittäin vähän. Uusimpia aktiviteetteja ovat lumikenkävaellukset.

Luulammen opastustuvan kahvilassa on toiminut kahvilan avaamisesta saakka sama yrittäjä. Viimeiset viisi vuotta tupa on toiminut vain kevätkaudella 15.2.–10.5., jolloin huoltokuljetukset voidaan tehdä moottorikelkalla, eikä niistä aiheudu maaston kulumista.

Vuosittain kansallispuistossa järjestetään suuri hiihtotapahtuma, Vaskoolihiihto. Jokavuotinen on myös huhtikuun lopulla järjestettävä Turren yöhiihto Tankavaarasta Kiilopäälle. Vuonna 1996 Kiilopään alueella järjestettiin Tunturisuunnistus-tapahtuma.

6 Tutkimukset ja selvitykset

Kansallispuistoon on perustettu pysyviä koealoja Jaurujoen myrskytuhoalueelle metsien uudistumisen ja kääpälajiston sukkession seurantaan varten. Suomujokivarressa Aittajärvellä ja Kopsusjärvelle vievän tieuran varrella on aidattuja koealoja hirvieläinten laidunnuksen vaikutusten seurantaan varten yhteensä yhdeksän kappaletta. Tankavaarassa on Suomen ympäristökeskuksen valtakunnallisen yöperhosseurannan näytteenottoaika.

Vuoden 1983 jälkeen kansallispuiston alueelta kokonaan tai osittain kerätystä aineistosta on eri yliopistoissa ja korkeakouluissa valmistunut ainakin neljä pro gradu -tutkielmaa, kaksi lisensiaattityötä ja yksi väitöskirja. Lisäksi on tehty lukuisia muiden oppilaitosten oppinnäytetöitä.

Suurin kansallispuistoa koskettanut selvityshanke on vuonna 1999 valmistunut Ylä-Lapin ja Urho Kekkosen kansallispuiston luontokartoitus, joka tehtiin Metsähallituksen omana työnä.

Tutkimusyhteistyötä on tehty mm. metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen tutkimusaseman, Helsingin yliopiston ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa. Metsähallitus on tarjonnut tutkijoille mahdollisuuksien mukaan kuljetus- ja majoitusapua.

Vuonna 1992 aloitetussa Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja -sarjassa on julkaistu neljä Urho Kekkosen kansallispuistoa käsittelevää selvitystä. Koilliskairan luontokeskus on tarjonnut tiloja useille tutkijatapaamisille, kuten Metsähallituksen järjestämälle valtakunnalliselle luonnonsuojelututkimusseminaarille 'Tutkimus luonnonsuojelualueiden hoidon ja käytön suuntaajana' vuonna 1996.

KÄYTTÖOIKEUKSIEN LUOVUTUKSET JA VOIMASSA OLEVAT VUOKRASOPIMUKSET

Sopimuslaji	Vuokramies	Sopimus alkaa	Sopimus päättyy	Selvitys sopimuksesta
1 Porotalous				
Maanvuokrasopimus, 7183	Kemin-Sompion paliskunta	1.8.1984	31.12.2004	Porojen erotusaita- ja vientiteurastamoalue, n. 2 ha, Ritaselkä, Savu- koski
MMM:n päätös 3026/777 MMM 1987, 15.3.1987	Kemin-Sompion paliskunta	15.3.1987	Toistaiseksi	Talvi- ja kesälaitumet jakava aita Keskipakkojen ja Kuopskuusikon välille
Vuokrasopimus, 7337	Kemin-Sompion paliskunta	1.1.1994	31.12.2003	Porojen laidunaita, n. 37 km, Jyppyrävaara, Mantonselkä
Maanvuokrasopimus, 3191	Lapin paliskunta	1.8.1997	31.12.2006	Laidunkiertoaite, n. 65 km, Siltamaa–Vuomaselkä
Maatalousministeriö, 611/63 MK 1969				Maatalousministeriö on poronhoitolain 37 § nojalla myöntänyt Ke- min-Sompion ja Lapin paliskunnille luvan esteaidan rakentamiseen valtakunnan rajalle
MH/Kiinteistötoimisto: Hk 5570/474-74, 3.12.1981		20.11.1981		Toimitus n:o 9906/2135/78, hallinto-oikeudella luovutettu Lapin paliskunnalle seuraavat alueet: Kaarrejoensuu, Sarvijoensuu, Harrijärven rakennuspaikat
MH/Kiinteistötoimisto: Hk 5248/474-74		15.5.1982 ja 21.5.1982		Maatilahallituksen porotilalain 7 a §:n mukaiset käyttösuunnitel- man päätökset DN:o 13665/2327-81/15.5.92, 1697/2327-81/21.5.82, Lapin paliskunta; Luirojärvi 0,99 ha, Sarvijoensuu, Harrijärvi 0,87 ha, Kiilopää 0,98 ha
MH Hk 190/474-74,				Maatilahallituksen TN:o 2622/2135-79, 12.5.1984 Porotilalain mu- kainen rakennuspaikan hallinto-oikeus, Kemin-Sompion paliskunta; Ritaselkä 0,98 ha, Kokko-oja 0,95 ha
Maatilahallitus, 3034/525/91, 19.11.1991		27.11.1990		Rakennuspaikka-alueen vaihto, Lapin paliskunta; Kaarrejoansuun 0,64 ha vaihdetaan Hammassojoen varrella olevaan alueeseen (Ham- maskodan paimentop).

2 Rajavartiolaitos						
MH:n sopimus MV 101/1270-55/7.1.1955	Rajavartiolaitos					Anterin partiotukikohta, 2 ha
MH:n päätös, HkV 408/950-65, 14.5.1968	Rajavartiolaitos					Partiomaja- yms. alueiden luovuttaminen rajavartiolaitoksen käyttöön, Inari; Ahmaojan maja, n. 1,0 ha, Helttamoroston tähytysmaja, n. 12,5 ha
MH:n päätös, HkV 409/950-65, 14.5.1968	Rajavartiolaitos					Partiomaja- yms. alueiden luovuttaminen rajavartiolaitoksen käyttöön, Sodankylä; Talkkunapään maja-alue, n. 1 ha
MH:n päätös, HkV 410/950-65, 14.5.1968	Rajavartiolaitos					Partiomaja- yms. alueiden luovuttaminen rajavartiolaitoksen käyttöön, Savukoski; Jaurin maja 16,0 ha, Korvatunturin maja 16,0 ha, Kolsakosken partiomaja 20,0 ha, Vittaojan maja 16,0 ha
MH, HkV 406/1051-67, 12.5.1969	Rajavartiolaitos					Raja-Joosepin mökin alue, n. 2 ha
MH, N:o 6868, 5.8.1970	Rajavartiolaitos					Korvatunturin tähytysmajan alue, n. 5 ha
MH:n päätös, HkV 315/1051-67, 28.2.1972	Rajavartiolaitos	1.6.1972				Kiertämäpään tähytysmaja-alueen käyttöoikeus, Inari, n. 5,0 ha
MH, HkV 309/379-79, 11.9.1979	Rajavartiolaitos					Riippusilta Luttojoen yli, n. 6 ha
Tiesopimus 9275, 9.6.1980	Rajavartiosto					Anterin rajavartioaseman polku-ura
MH:n päätös, HkV 317/1051-67, 25.9.1986	Rajavartiolaitos	1.10.1986		Enint. 31.12.2005		Nuorttijoien partiomajan alue, n. 1 ha
Käyttöoikeussopimus, Kk 1213/ 529/93, 19.10.1993	Rajavartiolaitos	1.11.1993		31.12.2012		Releointiaseman sijoituspaikka, n. 0,1 ha, Iso-Kokkopää

3 Sähköjohtoalueet							
Sähköjohtoalueen vuokrasopimus, N:o 5735	Inarin kunnan sähkölaitos	1.5.1988	31.12.2008			Sähköjohtoalueen vuokraus, 25 ha, Anterin rajavartioasema-Raja-Jooseppi	
Sähköjohtoalueen vuokrasopimus, N:o 6582	Koillis-Lapin sähkö	1.11.1990	31.12.2010			Seitaanselän seutu, n. 0,195 ha, Savukoski	
Sähköjohtoalueen vuokrasopimus, 7570	Rovakairan sähkö		2006			Sähköjohtoalueen vuokraus, Tankavaara	
4 Muut							
Sopimus, N:o 6612	Rovaniemen pu-helinpiiri	26.8.1975	Toistaiseksi			Puhelinjohtoalue, n. 0,9 ha, Nalriotunturin seutu	
Maanvuokrasopimus, N:o 3649	Sonera Oy/Laatumaa	1.6.1998	31.12.2023			Viestinaseman sijoituspaikka, Sokostitutunturin lakialue	
Käyttöoikeussopimus N:o 13040	Kotiseutuyhdistys Sompio-seura ry.	1.1.2001	31.12.2011			Kattukaislampi, 0,3 ha, kodan sijoitusalue	
Sopimus	Kotiseutuyhdistys Sompio-seura	1.1.1994	Toistaiseksi			Akmeelikummun kota- ja asentopaikka, n. 1 ha	
Käyttöoikeussopimus, N:o 13162	Kultamuseo	1.1.2001	31.12.2010			Hevoskurun kämppä	
Käyttöoikeussopimus, N:o 13242	Kultamuseo	1.1.2001	31.12.2010			Lauttaojan kämppä	
Sopimus, N:o 5563	Sodankylän kunta	1.11.1987	31.12.2007			Latureitistö, Tankavaara, n. 15 km	
Sopimus	Savukosken kunta	1.1.1992	Toistaiseksi			Kuusikko-ojan savottakämpän vuokrasopimus	
Sopimus	Bertta, Lenne ja Ensio Pehkonen	1.1.1999	31.12.2001			Luulammen opastustuvan kahvila vuokrasopimus	
Sopimus	Lapin lääninhallitus	13.5.1992				Sopimus automaattisen säteilyvalvonta-aseman sijoituksesta Kemihaaraan	

5 Yksityispalstat

Kansallispuiston sisällä on yksityisomistuksessa kiinteistö Marjaniemi, 16:4, 113,49 ha, Kemijoki Oy sekä vesialue Kopsusjoella yht. 876:1

KANSALLISPUISTON HOIDON JA YLLÄPIDON SEKÄ INVESTOINTIEN KUSTANNUKSET

1 Hoito ja ylläpito, tarvikkeet ja tilapäinen henkilöstö

Hoitokustannukset vuodessa 1.1.1998

Hallinto	
kiinteistöt, toimistokulut, atk, koulutus ym.	200 000 mk
Luontokeskukset	
kiinteistöt	250 000 mk
julkaisut, opastetaulut, toimistokulut ym.	200 000 mk
kausityövoima (40 htkk)	500 000 mk
Kansallispuiston käytön ohjaus	
puu- ja jätehuolto, matkat, reittien ja tupien tarvikkeet, pienet korjaukset, huoltotupakiinteistöt	750 000 mk
kausityövoima (6 htkk)	75 000 mk
Hoitokustannukset vuodessa yhteensä	n. 2 milj. mk

2 Vakinainen henkilöstö

Hallinto ja tukipalvelut	350 000 mk
Luontovalistus ja viestintä	950 000 mk
Suojelualueiden käytön ohjaus	1 500 000 mk
Vakinainen henkilöstö yhteensä	2 800 000 mk

3 Investoinnit

Investointitarpeet vuosittain	
Tupien peruskorjaus	50 000 mk
Moottorikelkkojen ym. kaluston uusiminen	50 000 mk
Reittien parantaminen (pitkustus, sorastus, viitoitus)	100 000 mk
Vuotuinen investointitarve	200 000 mk

4 Tutkimus- ja selvitystoiminta

Urho Kekkosen kansallispuiston luontokartoitus

2 milj. mk
vuosina 1996–1999

5 Lähivuosien investointitarpeet

Lähialueen polkujen sorastamista on välttämätöntä jatkaa Luulammen vanhalla polulla poroaidalta Luulammelle. Samoin pitää sorastaa ja osin pitkostaa toinen polku Kiilopäältä Luulammelle. Kaksilauttasan rakennuskaavan valmistuminen edellyttää kaava-alueeseen liittyvien polkujen kunnostusta ja opasteiden uusimista ja parantamista. Kustannusarvio pitkospolku 30 000 mk/km, sorastettu polku 50 000 mk/km.

Luontopolkujen kulumista on seurattava ja oltava valmiina rakenteiden uusimiseen. Lähivuosina tulee ajankohtaiseksi Tankavaaran kolmen kilometrin polun sorastaminen ja pitkosten uusiminen ja parantaminen kuuden kilometrin polulle. Kustannusarvio vuoteen 2005 mennessä 200 000 mk.

Polkujen lähtöpaikalle Kiilopäälle tulisi rakentaa portti tms. samaan tapaan kuin Saariselällä toteutettu Luttojoen silta. Tällä hetkellä Kiilopäältä lähtevä retkeilijä ei välttämättä lainkaan huomaa saapuneensa kansallispuistoon. Kustannusarvio 100 000 mk.

Kansallispuiston suuren rakennuskannan ylläpito vaatii noin yhden tuvan peruskorjausta vuosittain ja muita pienempiä huoltotöitä (saunojen kunnostus, kattojen uusiminen jne.). Kustannusarvio noin 50 000–100 000 mk/vuosi.

Kun lohen palautushanke Suomu- ja Luttojoen vesistöön edistyy, lisääntyy alueen kävijämäärä. Tähän tulee varautua ajoissa rakentamalla jokivarteen lisää käymälöitä tulipaikkojen yhteyteen ja viitoittamalla ja merkitsemällä suositeltavat kulkureitit joen pohjoisrannalla. Kustannusarvio 150 000 mk.

LAUSUNTOJEN YHTEENVETO

Metsähallituksen Perä-Pohjolan puistoalue lähetti runkosuunnitelmaluonnoksen laajalle lausuntokierrokselle 20.7.1998. Luonnos lähetettiin 27 taholle, ja lausuntoja saatiin 24 kappaletta.

Sodankylän kunta (kunnanhallitus) kritisoi suunnitelmaa perustamislain vastaisesta luonnonsuojelutavoitteiden yksipuolisesta korostamisesta ja vastustaa IUCN:n kategorian nostoon tähtääviä toimia. Lausunnossa todetaan, että suunnitelma korostaa aivan oikein perusselvitysten ja tutkimusten lisäämistä sekä seurantamenetelmien kehittämistä. Kunta esittää, että em. asioissa korostetaan luonnoksessa esitettyä enemmän yhteistyötä eri yliopistojen kanssa. Kunnan mielestä matkailuyrittäjiä tulee kuulla suunnitelmaluonnoksesta aiottua enemmän. Yrittäjien kannalta on tärkeää, että Saariselän ja Kiilopään alueen reittiverkosto rakennetaan paremmin kulutusta kestäväksi, että viitoitusta ja tauko- ja tulipaikkoja kehitetään ja että hiihtoreittien huoltokelkoille annetaan lähialueella nykyistä joustavammin lupia. Kunta vaatii, että neuvottelukunnan asemaa osana puiston hallinto-organisaatiota tulee suunnitelmassa korostaa. Vuotson toimistosta luopuminen vaikuttaa suunnitelmaluonnoksen laatijoiden huonosti mietityltä huitaisulta. Sodankylän kunta ei hyväksy Vuotson toimistosta luopumista.

Inarin kunta (kunnanhallitus) kiinnittää huomiota matkailuyritysten toimintaedellytysten turvaamiseen kansallispuiston alueella. Kunta haluaa poistaa maininnan, että konein auki pidettävää latuverkkoa ei laajennettaisi, esittää Saariselän lähialueen reittiverkon rakentamista paremmin kulutusta kestäväksi, viitoituksen ja tauko- ja tulipaikkojen kehittämistä, uusien käyttömuotojen, kuten kalliokiipeilyn, huomioonottamista sekä ottaa kantaa, että hiihtoreittien huoltokelkoille tulisi saada nykyistä joustavammin lupia Saariselän alueella.

Savukosken kunta (kunnanhallitus) huomauttaa, että maastoliikennelupa pitää myöntää myös karhunlihojen hakuun. Moottoriveneellä kulkeminen halutaan sallia paikallisille myös Nuorttijoella, ja sallia maastopolkupyöräily Kemihaarasta Vieriharjuun ja Keskipakoille. Rakitsanhaaran varaustupa pitää lisätä palveluvarustukseen ja pitkostaa Kemihaara-Mantolakso-väli maastoliikenteen aiheuttaman maaston kulumisen takia. Kunnan matkailuyrittäjien tulisi sallia vetää latupohja Korvatunturille tarvittaessa ja Savukosken kunnan puoleisista nähtävyyksistä ym. kohteista tulisi aktiivisesti tiedottaa puiston kävijämäärän kasvattamiseksi. Suojelukategorian nostoon kunta suhtautuu kielteisesti, koska epäilee sen johtavan paikallisten asukkaiden oikeuksien kaventumiseen.

Kemin-Sompion paliskunta katsoo, että paliskunnan kannalta on oleellista, että porotalouden asema säilytetään samalla tasolla, mitä se on tänäkin päivänä ja alkuperäinen elinkeino, porotalous, tulee ottaa huomioon muita elinkeinoja kehitettäessä.

Lapin paliskunta yhtyy **Saamelaiskäräjien** lausuntoon

Ivalon paliskunta ei jättänyt kirjallista lausuntoa.

Pohjois-Lapin Matkailu Oy toivoo, että puisto tulisi paremmin esiin Saariselällä, saataisiin näyttäviä opasteita tai näyttely. PLM antaa kiitokset siitä, että puiston palvelut ja puiston tuottama materiaali edesauttaa erinomaisella tavalla alueen matkailua.

Metsäntutkimuslaitos, Kolarin tutkimusaseman johtaja Tapani Tasanen antoi suullisia kommentteja. Metla on edelleen kiinnostunut yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä Saariselällä sekä tutkimusyhteistyöstä. Myös reittien ja rakenteiden tiimoilta yhteistyö on tärkeää.

Arktinen keskus katsoo lausunnossaan, että runkosuunnitelma kattaa pääpiirteissään puiston eri toiminnot riittävän tarkasti. Lausunnossaan Arktinen keskus esittää tarkennuksia ja uudelleen jäsentelyä useisiin suunnitelman lukuihin. Intensiivinen matkailu ja retkeily tulisi rajoittaa perusosaan, ja erämaaosien suojelun tavoitteena tulisi selkeästi olla erämaisyyden säilyttäminen siten, että kävijämäärät pysyvät kohtalaisen pieninä, eikä esim. rakenteita lisätä eikä keskitetä näille alueille. Uhanalaisten lajien lisäksi puistossa olisi tarpeen seurata nykyistä tehokkaammin eräiden riistalajien, lähinnä kanalintujen kantoja ja mahdollisen metsästyspaineen vaikutusta niihin. Tavoitteena tulisi kaikenkaikkiaan olla luotettava kuva sekä riista- että uhanalaisten kantojen suuruudesta/esiintymien sijainnista, ja mahdollisesta ihmistoiminnan vaikutuksesta populaatioihin/esiintymiin.

Koska puistoon kohdistuu runsaasti erilaisia käyttöpaineita, tutkimusta olisi suunnattava sekä näiden käyttömuotojen luonnolle aiheuttamiin vaikutuksiin, että eri käyttömuotojen välisiin konflikteihin. Laadittavat erityissuunnitelmat ovat tarpeellisia. Erityisen positiivista on, että puistolle laaditaan sekä kestävän matkailun strategia että tutkimussuunnitelma.

Lapin luonnonsuojelupiiri ry. pitää hyvänä, että seuraavalla suunnitelmakaudella keskitytään perusselvitysten tekemiseen ja seurantamenetelmien kehittämiseen puiston luonnonsuojelun tavoitteiden toteuttamiseksi. Erityisen hyvä on maininta luonnonkulojen sallimisesta jatkossa. Luonnonsuojelupiirin mielestä tavoitteeksi tulisi kirjata suojelualueluokituksen nosto kategoriaan II suunnitelmakaudella. Piirin käsityksen mukaan luokituksen nosto on mahdollista asettamatta merkittäviä rajoituksia paikallisen väestön oikeuksille puistossa.

Piirin mielestä jatkossakin on huolehdittava erämaisten alueiden säilymisestä. Reitistö on riittävä eikä uutta tarvita; myöskään uusia tupia ei tarvita. Piiri toivoo edes pienen ”kännykkävapaan” vyöhykkeen säilymistä puistossa. Piirin mielestä on hyvä, ettei latukonein huollettavia latuja suunnitella lisää. Matkailuyritysten on otettava huomioon kansallispuiston tavoitteet. Luonnonsuojelupiiri korostaa, että puiston hoidon raamit tulevat suojelutavoitteista. Kestävän matkailun strategia on tarpeellinen. Urho Kekkonen kansallispuistoa ei ole perustettu matkailutuotteeksi tai sellaisen osaksi.

Lapin ympäristönsuojeluyhdistys antaa kiitokset siitä, että paloekologia on huomioitu uudessa suunnitelmassa ja toivoo, että puistohallinto ponnistelisi IUCN:n luokituksen muuttamiseksi kansallispuiston arvoa vastaavaksi. Yhdistys kiinnittää huomiota paikallisten oikeuksiin kansallispuistossa ja huomauttaa, että hallinnolla ei ole oikeutta siirtää kompensatiotyöpaikkoja pois Vuotsosta.

Lapin riistanhoitopiiri katsoo, että suunnitelmaluonnoksen päälinjat tyydyttävät riistanhoitopiiriä. Aivan erityisen arvokasta on se, että halutaan vaalia alueen erämaisuuutta mm. kehittämällä toimintoja ja palveluja jo olemassa olevien rakennettujen ympäristöjen läheisyyteen. Riistanhoitopiiri esittää, että karhusaaliin kuljettamiseen myönnettäisiin tapauskohtaisesti maastoliikennelupa ja että MH seuraisi erityisesti kiirunakantoja ja suosittelisi eri yhteyksissä metsästäjille kiirunan metsästyksestä pidättäytymistä. Piiri korostaa riistaorganisaatioiden halua kiinteään ja jatkuvaan yhteistyöhön kansallispuiston johdon kanssa.

Sodankylän riistanhoitoyhdistys osallistuu mielellään tutkimustyöhön, joka tähtää riistakannan kestäväan käyttöön ja toivoo, että puistohallinto osallistuisi hirvien lentolaskennan kustannuksiin. Lausunto sisältää eräitä huomioita paikallisten oikeuksista metsästystapahtumaan liittyen. Kokonaisuutena runkosuunnitelma on rhy:n mielestä perusteellisesti ja kaikki intressiryhmät huomioiden laadittu.

Lapin liitto katsoo, että runkosuunnitelmassa tulisi varautua yhä enemmän mm. matkailijamäärien kasvuun, uusien tulevaisuuden toimintojen lisääntymiseen, luonnon saavutettavuuden parantamiseen ja kansallispuiston vetovoimatekijöiden yleiseen markkinointiin. Runkosuunnitelmassa ei ole otettu riittävästi huomioon tulevaisuuden visioita ja tavoitteita eikä ole juurikaan varauduttu uusiin luontoon liittyviin aktiviteetteihin. On myös korostettava neuvottelukunnan roolia osana puiston hallinto-organisaatiota. Lisäksi Lapin liitto pitää toimintojen keskittämistä ja asuinrakennusten myyntiä perustellusti kansallispuiston keskeisten perustamistavoitteiden vastaisena.

Lapin ympäristökeskus huomauttaa lausunnossaan, että suunnitelmasta tulee asetuksen ja luonnonsuojelulain mukaisesti käyttää nimeä hoito- ja käyttösuunnitelma eikä runkosuunnitelma. Ympäristökeskus katsoo, että suunnitelmassa tulee rajoittaa maastoliikennelain 4 § kohdan seitsemän tarkoittamien vaikeasti liikuntavammaisten henkilöiden ja heidän saattajiensa liikkumista moottori-käyttöisillä ajoneuvoilla puistossa. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ja mahdollisesti puiston järjestyssäännössä tulee mainita, millä puiston osa-alueilla (esim. tietyillä reiteillä) tuon lainkohdan mukainen liikkuminen on mahdollista.

Saamelaiskäräjät katsoo, että luonnos nykyisellään on ristiriidassa perustuslain ja lain kanssa ja vaatii saamelaiskäräjälain 9 § mukaisia neuvotteluja Metsähallituksen kanssa, missä yhteydessä käräjät lausuu yksityiskohdittain luonnoksesta. Saamelaiskäräjät katsoo, että puiston hoidon tavoitteen asettelussa ja siitä lähtien koko luonnoksessa on virheenä se, että perinteistä retkeilyä tuetaan aineellisesti ja hallinnollisesti, kun taas poronhoito ja muut saamelaiselinkeinot nähdään puiston suojelun kannalta ristiriitajoina, jotka pitäisi viime kädessä lakkauttaa puistosta.

Lausunnon mukaan matkailuteollisuus rajoittaa jatkuvasti saamelaiden lainmuksista elinkeinonharjoittamista ja häiritsee sitä, mitä tosiasiaa luonnoksessa ei ole tuotu esille. Lisäksi saamelaiskäräjät huomauttaa, että puistoasetus on ristiriidassa perustuslain kanssa, koska asetuksessa ei mainita, että neuvottelukuntaan on kutsuttava myös saamelaiskäräjien edustaja.

Museovirasto esittää, että puiston alueella pitäisi mitä pikimmin käynnistää systemaattinen muinaisjäännösten inventointi, joka on syytä kohdistaa ainakin suurimpien vesistöjen tuntumaan. Museovirasto huomauttaa, että metsäsaamelaiset eivät liene olleet Sompion varhaisimpia asukkaita. Pyyntikuoppia on todistettavasti kaivettu jo kivikaudella ja puiston alueelta löydetty vanhimmat ihmistoiminnan jäljet ovat niin kaukaa.

Lapin TE-keskus, Kalatalousyksikön lausunto sisältää joitakin huomioita liittyen kalastuksen järjestämiseen puistossa.

Suomen Latu ry. toteaa, että luonnos on hyvä ja monipuolinen ja vastaa pääosin asetettuihin vaatimuksiin. Kansallispuiston huolto- ja käyttötavoitteisiin tulee selkeästi lisätä retkeilylliset tavoitteet vrt. luonnonsuojelutavoitteet. Ei voida todeta, ettei palveluvarustusta tarvitse rakentaa, vaan pitää todeta, että palveluvarustusta pitää ylläpitää ja ajanmukaistaa jatkuvasti. Kiilopään huipulle johtavaa kulku-uraa pitää kehittää ja parantaa.

Paliskuntain yhdistys huomauttaa, että ennen puiston perustamista porotalous on ollut alueen ainut perinteinen käyttäjä. Porotalouden kannalta on tärkeää, että poronhoidon uudetkin muodot alueella hyväksytään (esim. lisäruokinta, helikopterin ja lentokoneen käyttö). Tarvitaan toimenpiteitä, joilla massaretkeilyjoiden määrää voidaan rajoittaa alueen kulumisen vähentämiseksi. Koiravaljakko- retkiä ei tule sallia.

Rajavartiolaitos, Lapin rajavartiosto: Eräitä huomautuksia ja lisäyksiä koskien rajavartiolaitoksen virkatehtäviä, niihin liittyvää moottoriajoneuvoliikennettä, rakenteita ja käyttöoikeuksien luovutuksia ja vuokrasopimuksia.

RKTL, porotutkimus ja Tenojoen kalantutkimusasema antoivat yhteisen lausunnon. Siinä todettiin, että suunnitelmaluonnoksessa poronhoito ja porotalous on huomioitu yhtenä alueen tärkeimmistä, paikallisista maankäyttömuodoista ja poronhoitolain mukaiset oikeudet harjoittaa porotaloutta on turvattu. Lausunnossa todetaan myös, että suunnitelmassa otetaan erittäin hyvin huomioon alueen nykyiset arvokkaat kalakannat.

Savukosken kehittämissyhdistys ry. pitää Korvatunturin kämpän rakentamista tarpeellisena. UKK-retkeilyreittiä tulisi jatkaa Savukosken kunnan puolelle ja reittien yleensä pitäisi kulkea matkailuyritysten kautta. Kehittämissyhdistyksen mielestä luonnonsuojeluarvoja ei saa tiukentaa. Yhteismarkkinointia yrittäjien kanssa olisi lisättävä.

Sompio-seura on tyytyväinen tavoitteeseen turvata alueen luonto mahdollisimman pitkälle alkuperäisenä alueen monipuolisesta käytöstä huolimatta.

Esko Savukoski on jättänyt myös omissa nimissään lausunnon. Siinä hän toteaa mm., että Kemihaara–Mantolakso-reitin kunnostus olisi erittäin kiireellinen enempien kulumisvaurioiden välttämiseksi ja että Rakitsanhaaran (Korvatunturin) kämppä pitäisi rakentaa.

Soadegili Sámiid Searvi haluaa kiinnittää huomiota erityisesti saamelaiseen kulttuuriin keskeisesti kuuluvan luontaiselinkeinoon, porotalouden, asemaan puistoalueella. Seura esittää, että kävijämääriä puiston eri osissa seurattaisiin tutkimuksin, ja tarvittaessa rajoitettaisiin retkeilijöiden määriä tai ohjattaisiin heitä poronhoitoa vähemmän haittaaville reiteille. Lapin paliskunta suunnittelee paliskunnan itäisimmän osan mahdollista rauhoittamista porojen laiduntamiselta 5–10 vuodeksi laidunten elvyttämiseksi. Mikäli tällainen rauhoitus saadaan aikaan, tulisi sen koskea myös retkeilijöitä.

Lausuntojen johtopäätökset

Saadut lausunnot erosivat toisistaan keskeisiltä osin. Kuntien ja Lapin liiton lausunnoissa korostettiin kansallispuiston matkailukäytön lisäämisen tarpeita, kun taas erityisesti saamelaiskäräjien launnossa nähtiin, että jo nykyinen matkailukäyttö vaarantaa perinteisten elinkeinojen harjoittamisen edellytykset ja Lapin luonnonsuojelupiiri ja Arktinen keskus olivat huolissaan matkailun ympäristövaikutuksista. Ristiriitaisista lausunnoista voidaan vetää se johtopäätös, että suunnitelman perustavoite erottaa erämaiset osat ja lähialue entistä selvemmin toisistaan, ja pyrkiä ohjaamaan matkailukäyttö tiukemmin valmiille reiteille, on oikeaan osunut toimenpide.

Lausuntojen perusteella katsottiin aiheelliseksi muuttaa runkosuunnitelmaluonnosta niiltä osin, kun siinä pyrittiin muuttamaan kansallispuiston suojelukategoriaa IUCN:n luokittelussa. Muutoksia tehtiin myös lukuihin, joissa sivuttiin saamelaiskäräjien asemaa kansallispuiston yhteistyötahona tai poronhoidon käytäntöjä puistossa. Tarvittavista muutoksista neuvoteltiin Saamelaiskäräjien kanssa. Matkailuyrittäjien hyödyntämien reittien yksityiskohtaiset kuvaukset päätettiin erottaa kokonaan runkosuunnitelmasta ja laatia erillinen reittisuunnitelma, jonka päivittäminen on helpompaa kuin runkosuunnitelman. Suunnitelmassa korostetaan luonnosta enemmän Saariselän perusosan palvelurakenteiden parantamista ja yhteistyötä matkailuyrittäjien kanssa.

Lisäksi korjattiin suunnitelmaluonnoksessa esiintyneet virheet ja täydennettiin puutteellisia ilmauksia.

KIRJALLISUUTTA

Metsät

- Kauhanen, H. 1988: Jaurujokilaakson myrskytuhometsien inventointi Urho Kekkonen kansallispuistossa. Tutkimusraportti. – Käsikirjoitus, Turun yliopisto, biologian laitos. 21 s.
- Kauhanen, H. 1989: Jaurujokilaakson tuulenskaatoalueen inventointi Urho Kekkonen kansallispuistossa. – *Folia Forestalia* 736: 59–66.
- Saarenmaa, H., Heliövaara, K. & Väisänen, R. 1988: Tuhohyönteisten ja sinistymän esiintyminen myrskyn kaatamissa puissa Urho Kekkonen kansallispuistossa. – Tutkimusraportti, Metsäntutkimuslaitos ja Helsingin yliopiston eläintieteen laitos. 16 s. + 5 liitettä.
- Saarenmaa, H., Heliövaara, K. & Väisänen, R. 1989: Tuhohyönteisten ja sinistymän esiintyminen myrskyn kaatamissa puissa Urho Kekkonen kansallispuistossa. – *Folia Forestalia* 736: 66–75.
- Saastamoinen, O. 1976: Näkökohtia Saariselän puuntuotannollisesta merkityksestä. – Metsäntutkimuslaitoksen Rovaniemen tutkimusaseman tiedonantoja 15. 21 s.
- Saastamoinen, O. 1982: Economics of multiple-use forestry in the Saariselkä forest and fell area. – *Communicationes Instituti Forestalis Fenniae* 104. 102 s.

Kasvillisuus

- Hoogesteger, M. 1976: Kasvillisuuden muuttuminen Koilliskairan autiotupien ympärillä. (Changes in vegetation around the refuge huts in Koilliskaira forest area). – *Silva Fennica* 10(1): 40–53.
- Kallio, P. 1961: Zur floristisch-ökologischen Charakteristik des östlichen Teiles von Finnisch-Fjeldlappland. – *Archivum Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae Vanamo* 16: 98–111 + suppl.
- Kauhanen, H. 1986: Urho Kekkonen kansallispuiston kasvillisuuskarttoitus. Väli-
raportti. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkonen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 18 s.
- Pertola, E. 1961: Züge aus der Flora und Vegetation im Ostteil des Saariselkä-Massivs in Finnischen Ostlappland. – Turun yliopiston julkaisuja. Sarja A no. 27. 38 s.
- Renvall, P. & Renvall, T. 1987: Väli-
raportti lahottajasienitutkimuksista Itä-Lapissa. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkonen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 4 s. + 1 liite.

- Renvall, P. 1995: Community structure and dynamics of wood-rotting Basidiomycetes on decomposing conifer trunks in northern Finland. – *Karstenia* 35: 1-51.
- Renvall, P., Renvall, T. & Niemelä, T. 1991: Basidiomycetes at the timberline in Lapland 1. Introduction. – *Karstenia* 31: 1–12.
- Renvall, P., Renvall, T. & Niemelä, T. 1991: Basidiomycetes at the timberline in Lapland 2. An annotated checklist of the polyphores of northeastern Finland. – *Karstenia* 31: 13–28.
- Rintanen, T. 1970: Floristic areas distinguished in eastern Finnish Lapland on the basis of field plant distribution. – *Annales Botanici Fennici* 7: 353–374.
- Rintanen, T. 1972: Suunnitellun Koilliskairan alueen kasvillisuudesta. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 11 s.

Eläimistö

- Aalto, J. 1996: Luttojoen vaelluskalatutkimus vuosina 1988–1991 ja 1993. – RKTL:n kala- ja riistaraportteja 63. 31 s.
- Erkinaro, J., Niemelä, E. & Rask, M. 1992: Lapin happamoitumistutkimus – taimenen poikastutkimukset Lutto- ja Paatsjoen vesistöalueilla. – RKTL, kalatutkimusosasto. Kalatutkimuksia 54: 14–33.
- Espo, J. 1986: Jaurujen tuulenkaatoalueen metsätuhohyönteisten runsaudesta kesällä 1986. – Käsikirjoitus, Ympäristöministeriö. 21 s. + karttaliitteet.
- Giliatsov, A. 1993: Comparative analysis on some characteristics of bird population of UK Park and Lapland Reserve in connection with the possible influence of pollution impact by 'severonickel'. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 31 s.
- Iivanainen, J. 1984: Urho Kekkosen kansallispuiston pikkunisäkkäistä. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 8 s.
- Korhonen, P. 1994: Ylä-Kemijoen taimenselvitys 1993. – Moniste, RKTL, Pohjois-Suomen keskuskalanviljelylaitos. 31 s.
- Koskiniemi, J. 1994: Kemijoen latvavesien taimenen perinnöllinen rakenne. – Moniste, RKTL. 15 s.
- Laasonen, E., Laasonen L., Albrecht, A. & Hulden, L. 1996: Urho Kekkosen kansallispuiston perhoset. – *Baptia* 21(2). 73 s.

- Mattsson, J. 1988: Luton lohet. – Työraportti 15.12.1988, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 45 s.
- Mutenia, A. 1978: Luiro- ja Kopsusjärven kalakannoista ja Lokan altaan vaikutuksista niihin. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 11 s.
- Mutenia, A. 1984: Virkistyskalastus Urho Kekkosen kansallispuiston alueella. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 10 s. + 7 liitettä.
- Pautamo, J. 1991: Luttojoen vesistön vaelluskalakannat ennen ja nyt. – Tutkielma, Evon metsäoppilaitos. 21 s.
- Pautamo, J. 1996: Tuulomajoen vesistön lohi Kuolan koskista Luton latvoille. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 63. 45 s.
- Pautamo, J. 1996: Lohenkalastus Lutto- ja Nuorttijoella – kalamiesten muisteluksia Koilliskairasta. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 64. 98 s.
- Rajasärkkä, A. 1993: Perä-Pohjolan puistoalueen luonnonsuojelualueiden maailinnustot. – Moniste (Vain virkakäyttöön), Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä.
- Rajasärkkä, A. 1995: Urho Kekkosen kansallispuiston vuosi. – Linnut 30(5): 28-31.
- Söderman, G., Lundsten, K.-E., Leinonen, R. & Grönholm, L. 1997: Valtakunnallisen yöperhosseurannan 3. vuosiraportti. – Suomen Ympäristö 62. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 68 s.
- Valovirta, I. 1996: Urho Kekkosen kansallispuiston jokihelmisimpukat. Kopsusjoki 1994. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 25 s.
- Valovirta, I. 1997: Luttojoen alaosan jokihelmisimpukkakannat ja niiden suojeleminen. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 13 s.
- Virkkala, R. 1990: Effects of forestry on birds in a changing north-boreal coniferous landscape. – Väitöskirja, Helsingin yliopisto, eläintieteen laitos, Helsinki. 95 s.
- Virkkala, R., Heinonen, M. & Routasuo, P. 1991: The response of northern taiga birds to storm disturbance in the Koilliskaira National Park, Finnish Lapland. – *Ornis Fennica* 68: 123–126.

Geologia ja maantiede

- Johansson, P. 1985: Selostus Kopsusjärven alueen maaperästä. – Raportti, Geologian tutkimuskeskus, maaperäosasto, Rovaniemi. 19 s.
- Johansson, P. 1988: Deglaciation pattern and ice-dammed lakes along the Saariselkä mountain range in northeastern Finland. – *Boreas* 17: 541–552.
- Johansson, P. & Mäkinen, K. 1989: Maaperägeologisesta kartoituksesta ja tutkimuksesta Urho Kekkonen kansallispuiston alueella. – *Folia Forestalia* 736: 35–39.
- Johansson, P. 1990: Deglasiaatio Saariselän alueella, Itä-Lapissa. – Lisensiaattitutkimus, Turun yliopisto, Geologian laitos, maaperäekologian osasto. 92 s.
- Johansson, P. & Mäkinen, K. 1994: Koilliskaira. Maaperägeologinen kartta 1:100000. – Geologian tutkimuskeskus, Rovaniemi.
- Johansson, P. 1995: The deglaciation in the eastern part of the Weicselian ice divide in Finnish Lapland. – Väitöskirja, Geologian tutkimuskeskus, Rovaniemi. 93 s.
- Lehtinen, L. 1991: Raututuntureiden ja Saariselän jokilaaksot. – Lisensiaattityö, Helsingin yliopisto, Maantieteen laitos, Helsinki. 311 s.
- Penttilä, S. 1963: The deglaciation of the Laanila area, Finnish Lapland. – *Bull. Comm. Geol. Finlande* 203: 1-71.
- Virkkala, K. 1955: On glaciofluvial erosion and accumulation in Tankavaara area, Finnish Lapland. – *Acta Geographica* 14: 393–412.

Käyttö ja käyttäjät

- Ahti, J. 1990: Lapin retkeilyalueiden roskaantuminen ja sen muutokset 1983–1989. – Moniste, Pidä Lappi siistinä ry. 84 s.
- Borg, P. 1992: Ihmisten iloksi ja hyödyksi: vastuun luonnonsuojelupolitiikkaa rakennemuutos-Suomessa. – Suomen luonnonsuojelun Tuki, Helsinki. 200 s.
- Haavikko, J., Kaltiainen, P. & Lehtinen, P. 1983: Tutkimus UKK-puiston vanhoista käyttömuodoista; enimmäkseen porotalouteen liittyvistä rakennelmista. – Mittauspiirustuksia, Metsähallitus, Urho Kekkonen kansallispuiston toimisto, Saariselkä.
- Helenius, M. 1996: Koilliskairan luontokeskuksen asiakastyytyväisyystutkimus 1996. – Seminaaritutkielma, Pohjois-Lapin Ammatti-Instituutti, matkailun ja yritystalouden yksikkö. 24 s. + 10 liitettä.

- Helle, T. & Särkelä, M. 1989: Ulkoilukäytön vaikutukset porojen laitumen käyttöön ja jäkälikön kulumiseen Saariselällä. – *Folia Forestalia* 736: 88–93.
- Koilliskairatoimikunta/porotalousryhmä 1972: Selvitys poronhoidon asemasta Koilliskairan, Koitilaskairan ja Oulangan alueilla sekä poronhoidon jatkuvuuden turvaaminen näiden mahdollisten kansallis- tai luonnonpuistojen tai muun tyyppisillä rauhoitusalueilla. – *Poromies* 39(5): 4–10.
- Kolkka, M. 1985: Orientoiva selvitys matkailun ja eräretkeilyn problematiikasta Urho Kekkosen kansallispuistossa. – Tutkimussuunnitelma, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 5 s.
- Kolkka, M. 1985: Raportti matkailusta Urho Kekkosen kansallispuistossa ja sen lähialueella. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 33 s.
- Kolkka, M. 1986: Eräretkeilyn sosiaalipsykologiaa. – Väliraportti eräretkeilystä Urho Kekkosen kansallispuistossa. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 56 s.
- Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus, Lapin yksikkö. 1993: Käyttäjärühmä-tutkimus Urho Kekkosen kansallispuistossa 1993. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 53 s.
- Leskinen, J. 1996: Metsähallituksen Itä-Lapin virkistyskalastusalueiden kalastustiedustelu vuonna 1995. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 7 s. + 1 liite.
- Metsähallitus 1983–: Urho Kekkosen kansallispuiston tupien vieraskirjamerkinät. – Tietokanta, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä.
- Rantala, E. 1996: Retkeily Urho Kekkosen kansallispuistossa. – Opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu. 28 s. + 4 liitettä.
- Saarinen, J. 1994: Erämaaluonteisten virkistysalueiden sosiaalinen kapasiteetti. Esimerkkinä Urho Kekkosen kansallispuiston retkeilijät. – Tutkielma, Oulun yliopiston maantieteen laitos. 133 s.
- Saarinen, J. 1995: Urho Kekkosen kansallispuiston retkeily-ympäristön viihtyvyys. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 37. 77 s.
- Saarinen, J., Keränen, A. & Sepponen, P. 1996: Luonnon vetovoimaisuuteen perustuvan matkailun taloudelliset vaikutukset paikallistasolla: esimerkkinä Saariselän matkailu. – *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 619: 79–92.
- Saastamoinen, O. 1972: Saariselän-Itäkairan alueen virkistyskäyttö. – Lisensiaattitutkimus, Helsingin yliopisto, Kansantaloudellisen metsäekonomian laitos. 171 s.

Särkelä, M. 1988: Matkailun vaikutus poron alueelliseen jakautumiseen ja laidunten kulumiseen Saariselällä. – Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, ympäristönsuojelun laitos. 54 s.

Kansallispuiston hoito

Keskitalo, S. 1993: Kiilopää-Luulampi välisen polun eroosiovaurioiden korjaaminen ja maisemointi Urho Kekkosen kansallispuistossa. – Syventävien opintojen tutkielma, Joensuun yliopiston biologian laitos. 51 s.

Maanmittauslaitos 1972: Saariselän matkailukeskus, maankäytön yleissuunnitelma. 109 s.

Mela, M. 1989: Urho Kekkosen kansallispuisto: Opastustoiminta v. 1989. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 5 s. + liitteet.

Metsähallitus 1983: UK-puiston perustamiseen liittyviä järjestelyjä koskeva selvitys. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 13 s.

Metsähallitus 1984: Urho Kekkosen kansallispuiston runkosuunnitelma. – Metsähallitus SU 4 nro 53. 10 s. + karttaliitteet.

Metsähallitus 1988: Urho Kekkosen kansallispuiston kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelma. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä.

Metsähallitus 1991: Koilliskairan puistoalueen kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelma. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 8 s. + 2 liitettä.

Metsähallitus 1994: Selvitys Savukosken kunnassa asuvien metsästysharrastuksesta. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 6 s. + 1 liite.

Metsähallitus 1994: Selvitys Sodankylän kunnassa asuvien metsästysharrastuksesta. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 6 s. + 1 liite.

Ormio, H. 1981: Suomujoen Kotajärven kolttakenttä ympäristöineen. Selostus ja hoitosuunnitelma. – Metsähallitus SU 4 nro 11. 50 s.

Urho Kekkosen kansallispuiston suunnittelutoimikunta 1981: Urho Kekkosen kansallispuiston suunnittelutoimikunnan mietintö 1. – Komiteamietintö 1981:8. 40 s.

Urho Kekkosen kansallispuiston suunnittelutoimikunta 1982: Urho Kekkosen kansallispuiston suunnittelutoimikunnan mietintö 2. – Komiteamietintö 1982:9. 97 s.

Urho Kekkosen kansallispuiston työpaikkatoimikunta 1981: Urho Kekkosen kansallispuiston työpaikkatoimikunnan mietintö. – Komiteamietintö 1981:55. 27 s. + liitteet.

Suomen luonnonsuojeluyhdistyksen ja metsähallituksen työryhmä 1968: Pohjois-Suomen nykyisten kansallispuistojen laajentamista ja eräiden uusien puistojen perustamista koskeva suunnitelma. – Suomen Luonto 27(4): 82–91.

Historia

Linkola, M. 1980: Alustava raportti Sodankylän Suomujoen ns. Vanhasta kolttakylästä. – Moniste, Metsähallitus, Urho Kekkosen kansallispuiston toimisto, Saariselkä. 7 s.

Metsähallitus 1985: Raja-Joosepin museotila. – Metsähallitus, SU 5 nro 20. 8 s.

Museovirasto, rakennushistorian laitos & Erkki Saari Oy 1990: Sodankylä-Vuotso-Tankavaara, toisen maailmansodan aikaisen linnoitusvyöhykkeen kohdearviointi syys-lokakuussa 1990. – Moniste, Museovirasto, Helsinki. 42 s. + liitteet.

Oikarinen, R., Jumisko, V.-M. & Piispanen, J. 1979: Mittauspiirustuksia Luttojoen-Suomujärven alueen tukkikämpistä ja kolttasumuksista. – Metsähallitus SU 4 nro 8. 60 s.

Postila, T. 1997: Schutzwall – sodanaikainen puolustusasema Urho Kekkosen kansallispuistossa. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A nro 71. 36 s.

Muut

Huhtanen, U., Kilpi, M. & Montonen, M. 1963: Lapinkorpi. – WSOY, Porvoo. 237 s.

Häyrinen, U. 1989: Koilliskaira: Urho Kekkosen kansallispuisto. – Otava, Helsinki. 174 s.

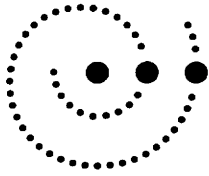
Kempainen, K. 1958: Lumikuru. – WSOY, Porvoo. 247 s.

Partanen, S. J. 1983: Lapin kultamaat. – Suomen Matkailuliitto, Helsinki. 127 s.

Partanen, S. J. 1992: Saariselkä. Magneettimäestä matkailukaupungiksi. – Suomen matkailuliitto, Helsinki. 144 s.

Paulaharju, S. 1939: Sompio. – WSOY, Porvoo. 347 s.

11.6.2001

3/5741/2000

Metsähallitus

METSÄHALLITUS

LS 14. 06. 2001

AD 3435 | 202 | 2000

Viite Kirjeenne 6.9.2000
Hänvisning

Asia URHO KEKKOSEN KANSALLISPUISTON
Ärende HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMAN VAHVISTAMINEN

Uuden hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteet

Metsähallitus on viitekirjeellään lähettänyt ympäristöministeriölle Urho Kekkosen kansallispuiston uudistetun hoito- ja käyttösuunnitelman luonnonsuojelulain (1096/1996) 19 §:n mukaista vahvistamista varten. Suunnitelma korvaa aiemman, vuonna 1984 vahvistetun hoito- ja käyttösuunnitelman, ns. runkosuunnitelman. Suunnitelman tarkistaminen on tullut ajankohtaiseksi 15 vuoden aikana saatujen kokemusten sekä uusien näkemysten ja tavoitteiden vuoksi. Uudistetussa suunnitelmassa esitetään kansallispuiston maankäyttösuunnitelma, puiston toiminnan keskeiset tavoitteet sekä erityissuunnittelussa sovellettavat periaatteet.

Ympäristöministeriön kannanotot

Kyseessä olevan Urho Kekkosen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman yleisosan eli runkosuunnitelman valmistumisen jälkeen on kansallispuistoa koskevien käyttömuotojen oikeusperustaa ja suhdetta luonnonsuojeluun eräiltä osin tarkennettu yhteisissä neuvotteluissa, minkä tulisi heijastua myös puistoa varten vahvistettavassa järjestyssäännössä. Siksi ympäristöministeriö edellyttää, että ennen suunnitelman toimeenpanoa ja järjestyssäännön vahvistamista Metsähallitus tarkentaa hoito- ja käyttösuunnitelmaa seuraavien seikkojen osalta:

Kohdassa "12.1 Poronhoito" on poronrehun kokoamisen yhteydessä selvyuden vuoksi syytä mainita jäkälän keruu, josta ei ole nimenomaisia säännöksiä poronhoitolaissa. Ministeriön käsityksen mukaan jäkälän keruu on siten kielletty suoraan kansallispuiston rauhoitusmääräysten perusteella eikä se ole myöskään sellaista toimintaa, joka rauhoitussäännösten perusteella olisi mahdollista sallia Metsähallituksen luvalla.

Kohdassa "12.6.1 Moottoriveneliikenne" ympäristöministeriö Metsähallituksen esityksestä ja asian oltua esillä Urho Kekkosen kansallispuiston neuvottelukunnan kokouksessa 4.6.2001 katsoo, että moottoriveneen käyttö metsästyksen, kalastuksen ja marjastuksen yhteydessä tulisi sallia sodankyläläisille Luiro- ja

Repojoella sekä savukoskelaisille moottoriveneen käyttö tulisi sallia metsästykseseen ja marjastukseen Kemijoen latvavesissä. Lisäksi ministeriö toteaa, että vesiskootterin maininta ei ole tarpeen, koska välineen määrittely on ongelmallista ja Metsähallitus voi joka tapauksessa lupakäytännössään rajoittaa kaikenlaista moottorikäyttöistä vesiliikennettä.

Kohdasta "12.7 Muu liikkuminen" voidaan todeta, että voimassa olevassa Urho Kekkosen kansallispuistoa koskevassa asetuksessa ja sen 3 §:ssä on järjestyssääntöön liittyvä liikkumisen rajoittamisvaltuutus väljempi kuin nykyisen luonnonsuojelulain 18 §, jonka perusteella voidaan rajoittaa liikkumista ja kulkuneuvon pitämistä uusilla luonnonsuojelualueilla. Jokamiehenoikeudella tapahtuvaa liikkumista, mukaan lukien myös pyöräily, ratsastus ja koiravaljakolla ajaminen, koskevien luonnonsuojelulailla määrättyjen rajoitusten tulee olla luonnonsuojelusyillä perusteltuja ja pinta-alaltaan yleensä pieniä. Rikoslain hallintaoikeuteen liittyvän säännöksen nojalla em. toimintoja voidaan rajoittaa myös palveluvarustusten läheisyydessä ja reiteillä. Siksi ministeriö katsoo UK-puiston säännösten ja myös luonnonsuojelulain perusteella, että pohjoisen luonnon kulumis- ja häiriöherkkyyden vuoksi em. toimintoja on perusteltua rajoittaa koko UK-puiston alueella ja ohjata ne erikseen määrätuille reiteille. Yleisperiaatteena olisi siten, kuten suunnitelmassa on esitettykin, että koiravaljakolla ja polkupyörällä ajaminen sekä ratsastaminen ym. vastaava toiminta on sallittu maastossa vain tarkoitusta varten osoitetuilla reiteillä ja alueilla. Suunnitelmaan voitaisiin ottaa myös maininta, että koiravaljakkojen pitäminen on kielletty palveluvarustuksen lähialueilla ellei sitä ole erikseen sallittu.

Kohdasta "12.9 Matkailun yritystoiminta" ministeriö toteaa, että lähtökohtaisesti yritystoimintaa saa harjoittaa kansallispuistossa sitä lähemmin määrittelemättä jokamiehenoikeuksien rajoissa. Järjestettyyn toimintaan kansallispuistossa tulisi kuitenkin suosittaa ennakkoneuvottelumenettelyä matkailuliiketoiminnan edellytysten selvittämiseksi ennalta. Kirjallista ennakkosuunnitelmaa ja isojen ryhmien ennakkoilmoittautumista ei sinänsä voida vaatia lakiin perustumattomana. Siksi matkailuun liittyvästä toiminnasta tulisi hoito- ja käyttösuunnitelmaan kirjata muun muassa seuraavia seikkoja: Matkailuun liittyvää toimintaa voidaan harjoittaa kansallispuistossa jokamiehenoikeudella, jos se voi tapahtua kansallispuiston suojelutavoitteita sekä hoidon ja käytön periaatteita vaarantamatta. Yritystoiminnan harjoittaminen kansallispuistossa edellyttää toiminnan ympäristövaikutusten ennalta arviointia. Siksi on suositeltavaa ympäristöhaittojen ennalta ehkäisemiseksi ja toiminnan hyväksyttävyyden varmistamiseksi neuvotella yritystoiminnan järjestämisestä Metsähallituksen kanssa. Kansallispuiston palveluvarustuksen jokamiehenoikeuden ylittävistä käytöistä on sovittava Metsähallituksen kanssa. Yleisötilaisuuden järjestämiseen kansallispuistossa on saatava Metsähallituksen suostumus.

Natura 2000- verkosto ja Urho Kekkosen kansallispuisto

Metsähallitus on laatinut kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa täydentävän uuden luvun 17, joka käsittelee aluetta Natura 2000 -verkoston kannalta. Ao. Natura-luku on syytä liittää osaksi puiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Urho Kekkosen kansallispuisto, Sompion luonnonpuisto, Kemihaaran erämaa-alue sekä Uura-aavan, Vaara-aavan ja Nalka-aavan soidensuojelualueet muodostavat suuren aluekokonaisuuden. Aluekokonaisuus kuuluu osana Suomen Natura 2000 -verkostoehdotukseen, josta valtioneuvosto teki päätöksen 20.8.1998. Kansallispuiston osalta suojelun toteuttamiskeinona on luonnonsuojelulaki.

Alueella on luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä I lueteltuja luontotyyppisiä 14 kappaletta: boreaalisia luonnonmetsiä (30%), aapasoi (20%), tunturikoivikoita (11%), silikaattikallioita (5%), tunturikankaita (5%), puustoisia soita (5%) sekä hyvin pieninä peittävyysinä tunturipaljakkaa (2%), luonnontilaisia jokireittejä (1%), tulvametsiä (1%), pikkujokia, tunturijokia ja puroja, lettoja, keidassoita sekä boreaalisia lehtoja. Luontodirektiivin liitteessä II luetelluista lajeista alueella esiintyy ahma, sauikko, jokihelmisimpukka, pohjanharmoyökkönen, lettorikko, laaksoarho, lapinhilpi, tundrasara, lapinleinikki, isotorasammal ja kiiltosirppisammal.

Lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteessä I mainittuja lintulajeja esiintyy alueella 29 kappaletta. Näistä viisi on uuden uhanalaistarkastelun mukaan luokiteltu uhanalaisiksi lajeiksi. Erittäin uhanalaisia ovat alueella esiintyvät muuttohaukka ja tunturihaukka, vaarantuneiksi luokitelluista lajeista alueella tavataan maakotka, merikotka ja ampuhaukka.

Urho Kekkosen kansallispuisto ym. alueet on otettu Natura 2000 -verkostoon SCI-alueena sen sisältämien luontodirektiivin liitteiden I ja II määrittelemien suojeltavien luontotyyppien ja lajien perusteella sekä lintudirektiivin (79/409/ETY) mukaisena linnustoltaan arvokkaana SPA -alueena.

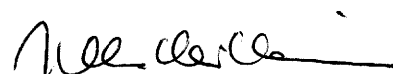
Valtioneuvoston päätös Suomen Natura 2000 -verkostoehdotuksen hyväksymisestä merkitsee, että luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 ja 66 §:ssä säädetyt oikeusvaikutukset ovat tulleet noudatettaviksi Urho Kekkosen kansallispuistossa. Ympäristöministeriö katsoo luonnonsuojelulain Natura-säännösten perusteella, että Metsähallituksen laatima kansallispuiston hoidon ja käytön runkosuunnitelma ei aiheuta sellaisia vaikutuksia, jotka todennäköisesti merkittävästi heikentäisivät Urho Kekkosen kansallispuiston Natura-alueen luonnonarvoja. Kansallispuiston rauhoitusmääräykset ovat olleet pohjana hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa. Suunnitelman voidaan siten arvioida edistävän luonnonarvojen säilymistä ja se on osa Natura 2000 -verkoston suojelutavoitteiden toteuttamista.

Ympäristöministeriön vahvistuspäätös

Ympäristöministeriö vahvistaa Urho Kekkosen runkosuunnitelman luonnonsuojelulain mukaisena hoito- ja käyttösuunnitelman yleisosana edellä esitetyllä tavalla tarkennettuna sekä muilta osin sellaisena kuin se on Metsähallituksen viitekirjeen liitteenä olevissa asiakirjoissa.

Samalla ministeriö kuitenkin toteaa, että kansallispuiston retkeily- ja palvelurakenteiden kuvaus ja suunnittelu on esitetty runkosuunnitelmassa yleispiirteisesti. Siksi kiireellisiä uusia hoito- ja käyttösuunnitelmaa täydentäviä erityissuunnitelmia ovat reittisuunnitelma ja suunnitelma puiston matkailukäytöstä. Ympäristöministeriö edellyttää, että Metsähallitus lähettää erikseen laadittavat puistoa koskevat erityissuunnitelmat ministeriölle hyvissä ajoin tiedoksi ennen niiden toimeen panoa.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Luonnonsuojeluvalvoja

Pekka Salminen

Vuonna 2001 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 127 Lindgren Leif 2001: Perinnebiotooppien kasvien ja kasvillisuuden seuranta Saaristomeren kansallispuistossa. Uppföljning av förändringar i flora och vegetation i Skärgårdshavets nationalpark. Monitoring plants and vegetation on semi-natural biotopes in the Southwestern Archipelago National Park. 228 s. (80,-)
- No 128 Koskimies Pertti 2001: Pihlajaveden linnusto. Suojelu ja seuranta. 101 s. (80,-)
- No 129 Kyöstilä Maarit, Leivo Anneli & Loikkanen Teppo (editors) 2001: Challenge for Visitor Centres – Linking Local People, Visitors and Protected Area. 79 s. (maksuton)
- No 130 Sihvo Juha 2001: Ylä-Lapin luonnonhoitoalueen ja Urho Kekkosen kansallispuiston luontokartoitus. Loppuraportti osa 1: Projektikuvaus. 76 s. (60,-)
- No 131 Hokkanen, T. J. 2001: Diversity studies in Koitajoki Area (North Karelian Biosphere Reserve, Ilomantsi, Finland). 217 s. (80,-)

Sarja B

- No 57 Tuominen, Seppo, Eeronheimo, Heikki & Toivonen, Heikki 2001: Yleispiirteinen biotooppiluokitus. 60 s. (60,-)
- No 58 Tukia Harri , Hokkanen Marja, Jaakkola Sari, Kallonen Seppo, Kurikka Tuula, Leivo Anneli, Lindholm Tapio, Suikki Anneli ja Virolainen Erkki 2001: Metsien ennallistamisopas. 87 s. (60,-)
- No 59 Metsähallitus 2001: Pöyrisjärven erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. Pöyrisvuoman soidensuojelun alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. Saaravuoman-Kuoskisenvuoman soidensuojelun alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 78 s. (60,-)

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-326-1 (nidottu)
ISBN 952-446-327-x (URL: <http://www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b60.pdf>)

Julkaisuja voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36, 99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi/luo/tuotteet

Puhelintiedustelut: 0205 64 7702

Hinta 60 mk

200 kpl
Edita Oyj
Helsinki 2001